

Limburg op Gezond Gewicht

Aanvalsplan Overgewicht 2014-2016

Opdrachtgever: Provincie Limburg, afdeling Cultuur

Opdrachtnemer: Zaak voor de Sport BV

Mercator 1

6136 KW Sittard

Datum: 28 juli 2014

Versie: 1.3

Inhoud

Voorwoord	5
Deel 1: Ambitieplan.....	6
Hoofdstuk 1: Context	8
1.1. Inleiding.....	8
1.2. Provinciaal beleidskader	8
1.3. Proces totstandkoming aanvalsplan	9
1.4. Uitgangspunten voor de uitvoering van het aanvalsplan	10
Hoofdstuk 2: Overgewicht in perspectief	12
2.1. Inleiding.....	12
2.2. Overgewicht komt veel voor in Limburg.....	13
2.3. Limburgers bewegen te weinig.....	14
2.4. Gezond voedingspatroon lukt maar deels	16
2.5. Conclusie	16
Hoofdstuk 3: Huidig beleid en aanpak van overgewicht	17
3.1. Beleid.....	17
3.1.1. Landelijke gezondheidsbeleid	17
3.1.2. Beleid Provincie Limburg.....	17
3.1.3. Gemeentelijk beleid gericht op overgewicht.....	18
3.2. Gemeentelijke koplopers integrale aanpak overgewicht	18
3.3. Overgewicht in relatie tot de decentralisaties.....	19
3.4. Veel partijen spelen een rol in overgewicht	19
3.4.1. Aanpak overgewicht in het onderwijs.....	19
3.4.2. Preventie van overgewicht in de zorg	20
3.4.3. Private partijen.....	20
3.5. Conclusie	20
Hoofdstuk 4: Ambitie en doelstellingen.....	22
4.1. Knelpunten	22
4.2. Accenten en kerntaken van een provinciale aanpak	22
4.3. Ambitie lange termijn (2025)	24

4.4.	Doelstellingen korte termijn (2016).....	24
4.5.	Resultaten 2014-2016.....	27
4.5.1.	Resultaten 2014.....	27
4.5.2.	Resultaten 2015.....	27
4.5.3.	Resultaten 2016.....	27
Hoofdstuk 5:	Monitoring en evaluatie	28
5.1	Doel.....	28
5.2	Methodiek en indicatoren.....	28
5.3.	Lokale gegevensverzameling.....	29
Hoofdstuk 6:	Begroting 2014-2016.....	30
6.1.	Inleiding.....	30
6.2.	Begroting 2014, 2015, 2016.....	30

Deel 2: Uitvoeringsprogramma.....	31
Hoofdstuk 1: Inleiding	32
Hoofdstuk 2: Spoor 1 “Bevorderen van integrale samenwerking en structuurversterking”	33
2.1. Wat.....	33
2.2. Hoe	33
2.3. Budget.....	34
2.4. Samenvatting	35
Hoofdstuk 3: Spoor 2 “Versnellen en versterken van de lokale uitvoering”	36
3.1. Wat.....	36
3.2. Hoe	36
3.3. Budget.....	37
3.4. Samenvatting	38
Hoofdstuk 4: Spoor 3 “Kennisonwikkeling en kennisverspreiding”.....	39
4.1. Wat.....	39
4.2. Hoe	39
4.3. Budgetindicatie.....	40
4.4. Samenvatting	41
Hoofdstuk 5: Organisatie en samenwerking	42
5.1. Organisatie en financiering	42
5.2. Samenwerking.....	42
Hoofdstuk 6: Provinciale uitvoeringsagenda.....	43
6.1. Activiteitenoverzicht	43
6.2. Begroting per doel per jaar.....	46
Bijlagen.....	47
Bijlage 1: Projectinrichting en samenstelling interview- en reflectiegroep.....	48
Bijlage 2: Programma en uitkomst regionale bijeenkomsten.....	50
Programma regionale bijeenkomsten (in casu Venlo)	50
Uitkomst regionale bijeenkomsten	51
Bijlage 3: Overzicht regelingen, methodieken en interventies.....	54
Bijlage 4: Het landelijk JOGG-model.....	57
Bijlage 5: Het preventiemodel voor persoonlijke preventie	58

Voorwoord

(tekst voor gedeputeerde Van Dijk)

Deel 1: Ambitieplan

Overgewicht, een complex probleem

Een extra stukje chocola in je mond stoppen, toch maar even snel de auto pakken: dingen die we allemaal wel eens doen als we geen zin hebben in gedoe en gewoon willen genieten. Want het is zo lekker om nog een extra scheut room door die saus te doen. En een goed toetje hoort ook bij een volledige maaltijd, toch? Maar wat als je dit te vaak doet? Is dat dan je eigen schuld? De leefomgeving is in de tijd dat de mensheid bestaat ontzettend veranderd. Dat heeft een enorme invloed op mensen en hun eetgedrag. Overgewicht is dan ook niet zomaar uit de lucht komen vallen.

Veel mensen gaan er van uit dat iedereen die te zwaar is, gewoon te veel eet en zichzelf niet kan beheersen tijdens een buffet. Dat is veel te simpel gedacht. Integendeel, obesitas is een serieuze, chronische ziekte, waarvan verschillende mogelijke oorzaken in beeld zijn. Mensen die lijden aan obesitas hebben veel overgewicht, waardoor de kans op ernstige ziektes, zoals diabetes type II en hart- en vaatziekten, schrikbarend is toegenomen. Velen proberen wanhopig af te vallen. Echter, bij veel mensen die heel wat kilo's zijn kwijtgeraakt, komen diezelfde kilo's later weer net zo hard terug.

Eén echte oplossing, om obesitas de baas te zijn en om permanent van een maat 50 naar een maatje 38 te gaan, is in bijna geen enkel geval realistisch. Het is niet de schuld van het individu, maar ook van de maatschappij. Met andere woorden: 'Dik worden is geen abnormale reactie op een normale omgeving, maar een normale reactie op een abnormale omgeving'. Zo varen grote bedrijven goed bij het handelen in etenswaren: Unilever kocht in 2000 op één dag zowel het bedrijf Ben & Jerry's (ijs) als Slimfast (afslankproducten). Men verdient dus geld aan ons door ons eerst vet te mesten en dan weer af te laten vallen. Vet en suikers kunnen, net als bijvoorbeeld drugs, lichamelijk verslavend zijn. Een oplossing zou zijn dat de makkelijke keus (nu: punt diepvriespizza op de bank), de gezonde keus wordt (dan: punt groenten quiche op de bank). Want restricties leggen op ongezonde voedingsmiddelen is geen reële optie. Wat wel zou kunnen werken, is een brede aanpak waarbij alle lagen in de samenleving op elkaar worden afgestemd. Het Franse programma EPODE, waarbij o.a. scholen, ouders en de gemeente samenwerken, wordt plaatselijk ook in Nederland toegepast via de methodiek van Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG). Dit lijkt een stap in de goede richting te zijn.

Bron: Tegenwicht, feiten en fabels over overgewicht van Prof. Dr. Jaap Seidell en Drs. Jutka Halberstadt

Hoofdstuk 1: Context

1.1. Inleiding

De Provincie wil bijdragen aan een Limburg waarin het fijn is om te leven en te werken. Economische versterking, een aantrekkelijk vestigingsklimaat, het verkleinen van de sociale en economische verschillen tussen bevolkingsgroepen en het verminderen van de gezondheidsachterstanden zijn daarbinnen belangrijke speerpunten. Dit staat in het coalitieprogramma 2012-2015, waarin gestreefd wordt naar “een beter Limburg, waarin iedereen meer uit zichzelf en Limburg haalt”.

Uit de in juni 2014 uitgekomen Volksgezondheid Toekomst Verkenning (VTV-2014) van het RIVM is berekend dat overgewicht na roken het meeste bijdraagt aan de totale ziektelast van de Nederlandse Bevolking (5,2%). De maatschappelijke en economische gevolgen zijn aanzienlijk.

De gezondheidsachterstand van de gemiddelde Limburger ligt, vooral op het gebied van overgewicht, boven het landelijk gemiddelde¹. Veel mensen, vooral in de stedelijke gebieden in Limburg, leven ongezond; ze bewegen te weinig en eten niet gezond. Dat heeft een aantoonbaar negatief effect op de fitheid en het welbevinden van de Limburger en in het verlengde ook op het leef- en vestigingsklimaat van Limburg.

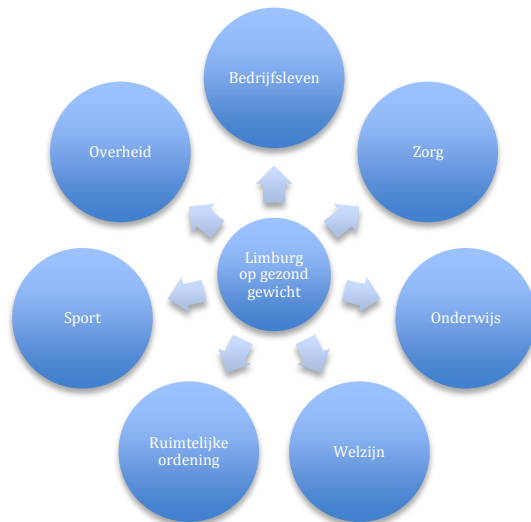
De Provincie Limburg wil vanuit haar verantwoordelijkheid voor een gezonde woon- en werkomgeving, samen met regionale en lokale partners, meehelpen om Limburgers op gezond gewicht te krijgen en te houden.

1.2. Provinciaal beleidskader

In de agenda voor Gezondheid en Zorg (2013-2015) heeft de Provincie Limburg ingezet op de versterking van de gezondheid van de Limburgse bevolking en versterking van de zorgsector. Een van de urgente thema's binnen deze agenda betreft het voorkomen en bestrijden van obesitas en overgewicht in Limburg. Het opstellen van een aanvalsplan om Limburgers meer op gezond gewicht te krijgen is als resultaat opgenomen binnen de agenda Gezondheid en Zorg.

Het aanvalsplan overgewicht Limburg staat niet op zichzelf. Om Limburgers meer op gezond gewicht te krijgen, is het ook belangrijk om een gezonde omgeving te stimuleren. Daarvoor is nodig dat veel partijen uit verschillende domeinen (zie illustratie) zich gaan inzetten om gezond bewegen en eten gemakkelijk en aantrekkelijk te maken.

¹ Een nieuwe kijk op gezondheid. Regionale volksgezondheid toekomst verkenning (rVTV) Zuid-Limburg 2014 & Gezondheidsmonitor Veiligheidsregio Limburg-Noord 2012.

De Provincie Limburg verbindt de ambitie op het gebied van gezond gewicht aan het streven naar een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor burgers en ondernemingen. Immers, je wilt je bij voorkeur vestigen in een gebied met een aantrekkelijk leefklimaat waarin gezonde burgers wonen en werken. Het mes snijdt dus aan twee kanten, waardoor het loont om te investeren in preventie van overgewicht.

De ambities uit dit aanvalsplan sluiten nauw aan op andere programmaonderdelen van de agenda Gezondheid en Zorg, te weten De Gezonde Wijk (o.a. gezonde scholen), de Gezonde Arbeidsmarkt (o.a. vitaliteitsprogramma's werknemers), Gezonde Samenwerking (o.a. regioregie in de zorg) en Zorginnovatie (o.a. in de Health Campus).

Daarnaast zullen in het uitvoeringsprogramma van dit aanvalsplan koppelingen worden gelegd met actuele beleidsprogramma's van en binnen de Provincie, zoals:

- Go for Gold, het provinciale beleidsprogramma op het gebied van sport en bewegen;
- Het programma Stimulering Bouw dat een bijdrage kan leveren aan de inrichting van een beweegvriendelijke omgeving;
- Het programma "De Gezonde Basisschool van de toekomst" van de Kennis/As Limburg en Movare;
- De diverse Limburgse campusinitiatieven, waarbij met diverse belanghebbenden wordt gewerkt aan onder andere een vitale bevolking en een gezonde groeimotor (o.a. Health Campus Maastricht, Chemelot Campus en de Greenport Campus);
- De meerjarenprogramma's publieke gezondheid van de beide GGD's in Limburg en de werkprogramma's van Huis voor de Zorg en Huis voor de Sport;
- Het gezondheidsbeleid van de Limburgse gemeenten.

1.3. Proces totstandkoming aanvalsplan

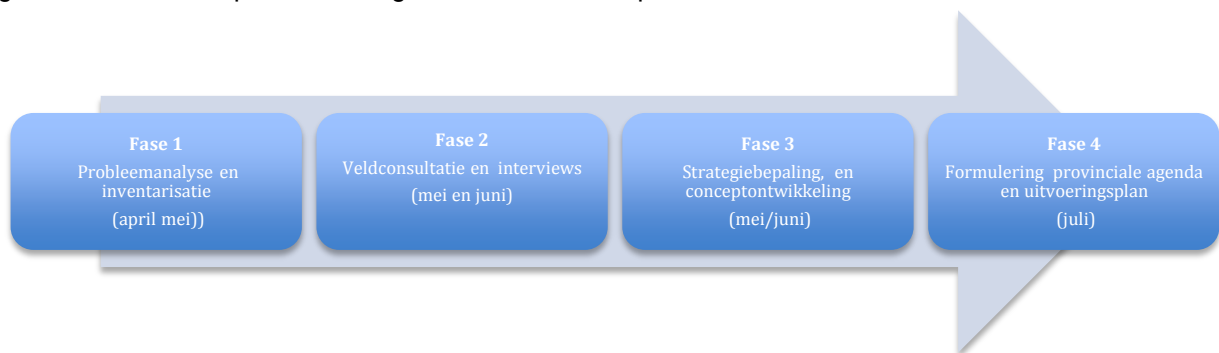
Om te komen tot dit aanvalsplan is vanaf april 2014 een intensief, interactief proces ingezet. Een grote diversiteit aan stakeholders is gehoord. In twee regionale werkbijeenkomsten is "het veld" gevraagd input te leveren en in meer dan tien diepte-interviews met deskundigen uit de hoek van wetenschap, onderwijs, zorg, bedrijfsleven en sport is kennis en advies gevraagd voor de accenten en keuzes in dit plan.

Tegelijkertijd is een tijdelijke werkstructuur ingericht, waarbinnen de gezamenlijke opdrachtnemers (Huis voor de Zorg, GGD Zuid Limburg, GGD Limburg-Noord en Huis voor de Sport Limburg) constructief hebben gewerkt aan de totstandkoming van dit plan. Het gaat hierbij om de volgende gremia:

- Een stuurgroep bestaande uit directies van genoemde organisaties;
- Een projectteam van beleidsadviseurs uit genoemde organisaties;
- Een provinciaal overleg tussen de verantwoordelijke ambtenaren van de Provincie en de penvoerder en projectleider van het aanvalsplan;
- Een reflectiegroep die eenmalig heeft meegekeken met het eerste concept van dit plan.

Als projectleider en voorzitter trad een onafhankelijk projectleider op die de coördinatie en eindredactie voor zijn rekening nam.

Voor de realisatie van dit interactieve proces was een periode van vier maanden (april- juli) gecalculeerd. Deze periode is volgens vier fasen verlopen.

1.4. Uitgangspunten voor de uitvoering van het aanvalsplan

Bij de ontwikkeling van dit aanvalsplan is rekening gehouden met een aantal relevante uitgangspunten. Deze zijn enerzijds ingegeven door de provinciale kerntaken en opdrachtverlening en anderzijds geformuleerd op basis van literatuurstudie, praktijkinzichten en adviezen van stakeholders. De uitgangspunten zijn:

- Het aanvalsplan richt zich alleen op dat wat provinciaal te beïnvloeden valt. Beïnvloeding van gedrag en verandering van sociale en fysieke omgeving is weliswaar een gewenste uitkomst, maar kan niet door de Provincie worden afgedwongen. De Provincie beperkt zich tot het creëren van de juiste randvoorwaarden hiervoor. Het succes van dit aanvalsplan dient dan ook aan het realiseren van deze randvoorwaarden gekoppeld te worden.
- De provinciale inzet is complementair aan de lokale inzet, niet vervangend. Het beïnvloeden van de determinanten van overgewicht is vooral een zaak die op lokaal en zelfs op wijkniveau plaatsvindt. Het plan moet daarom zoveel mogelijk aansluiten op lokale behoeften en knelpunten en ondersteunend zijn aan de (beleids)initiatieven van gemeenten en lokale organisaties.
- De provinciale aanpak richt zich op tegengaan van versnippering en stimuleert een meer integrale en waar mogelijk regionale samenwerking. Ze sluit daarbij zoveel aan op landelijke beleidskaders, erkende methodieken en werkzame strategieën. Daarnaast ligt het accent op het verbinden en versterken van bestaande landelijke en lokale structuren. Het draagt daarom direct en indirect bij aan de gewenste structuurversterking in het sociale domein in Limburg en de in gang gezette decentralisaties in de zorgsector. Door accent te leggen op

netwerkontwikkeling, op publiek-private samenwerking en op de verbinding tussen preventie en curatie kan bij de uitvoering van dit plan nauw worden aangesloten bij de aanstaande vernieuwingen in het sociale domein.

- De Provincie Limburg vindt het van belang dat burgers in Limburg in toenemende mate zelfredzaam zijn en actief participeren in de samenleving. Daarom moet de uitvoering van dit plan zich concentreren op community building en het bevorderen van burgerparticipatie.
- De inzet is gericht op een lange termijnstrategie. De te nemen stappen in de periode 2014-2016 moeten een eerste aanzet zijn voor een duurzame agendering en borging van activiteiten voor het voorkomen en terugdringen van overgewicht en obesitas in Limburg. Investeringszaken zullen in termen van maatschappelijk rendement een structureel en revolvent karakter dragen.

Hoofdstuk 2: Overgewicht in perspectief

2.1. Inleiding

Overgewicht is een groeiend maatschappelijk probleem in Nederland. Het kan leiden tot tal van chronische aandoeningen, zoals diabetes type 2, hart- en vaatziekten, kanker². Wanneer iemand al vanaf jonge leeftijd overgewicht heeft, zijn de gezondheidsgevolgen op latere leeftijd extra groot. Er zijn aanwijzingen dat de duur van overgewicht een extra risico betekent voor bijvoorbeeld het ontwikkelen van diabetes type 2³. Bovendien leven mensen met overgewicht gemiddeld ruim 3 jaar korter dan mensen zonder overgewicht (80 i.p.v. 84 jaar). En vanwege de chronische ziekten en beperkingen brengen zij minder jaren in goede gezondheid door en verliezen 5,1 jaren aan gezonde levensverwachting⁴. In totaal is ernstig overgewicht (obesitas) verantwoordelijk voor 5% van de sterfgevallen⁵.

Overgewicht is een overschrijding van het normale vetgehalte van het lichaam. Meestal wordt de 'Body Mass Index' (BMI) gebruikt om te bepalen of er sprake is van overgewicht. Dit is een eenvoudige index die de verhouding tussen lengte en gewicht van een persoon weergeeft. Volgens de WHO-definitie is er bij volwassenen sprake van obesitas (ernstig overgewicht) bij een BMI van 30 kg/m² of meer. Een BMIwaarde tussen 25 en 30 kg/m² wordt aangemerkt als overgewicht. Voor het vaststellen van (ernstig) overgewicht bij kinderen gelden leeftijdsspecifieke grenswaarden van de BMI. Deze grenswaarden zijn lager dan bij volwassenen en zijn per leeftijdsjaar en apart voor jongens en meisjes vastgesteld¹⁰.

Het aantal ongezonde levensjaren (doorgebracht met ziekte en beperkingen) als gevolg van overgewicht vergroot de maatschappelijke kosten. Het kost de gezondheidszorg 1,2 miljard per jaar. Dit komt overeen met 2% van de totale zorguitgaven. Buiten de gezondheidszorg zijn er nog veel indirecte kosten door productiviteitsverliezen als gevolg van ziekteverzuim en vervroegde uittrekking uit het arbeidsproces. Deze indirecte kosten bedragen naar schatting zo'n € 2 miljard per jaar⁶.

Ondanks dat overgewicht veroorzaakt wordt door een verstoorde energiebalans, liggen er veel meer achterliggende psychosociale en omgevingsfactoren aan ten grondslag. Bij eten spelen emoties bijvoorbeeld een rol. Daarnaast neemt overgewicht toe in een samenleving die uitnodigt tot veel eten en weinig bewegen, de zogenoemde obesogene samenleving. Overgewicht is dus een ingewikkeld en multifactorieel probleem⁷.

² Visscher TLS (VU-Windesheim), Bakel AM van (RIVM), Zantinge EM (RIVM). Wat zijn de mogelijke gezondheidsgevolgen van overgewicht? In: Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid. Bilthoven: RIVM, <<http://www.nationaalkompas.nl>> Nationaal Kompas Volksgezondheid\Determinanten\Persoonsgebonden\Overgewicht, 23 juni 2014

³ Kemper et al., Lifestyle and obesity in adolescence and young adulthood: results from the Amsterdam Growth And Health Longitudinal Study (AGAHLS). 1999

⁴ Hoeymans et al., Gezondheid en determinanten. Deelrapport van de VTV 210 Van gezond naar beter 2010

⁵ Van Baal et al., Bouwstenen voor keuzes rondom preventie in Nederland. RIVM-rapport nr. 260901001. Bilthoven: RIVM, 2006e

⁶ Kabinetsnota overgewicht, 2009

⁷ Visscher TLS (VU-Windesheim), Bakel AM van (RIVM), Zantinge EM (RIVM). Wat zijn de mogelijke gezondheidsgevolgen van overgewicht? In: Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid. Bilthoven: RIVM, <<http://www.nationaalkompas.nl>> Nationaal Kompas Volksgezondheid\Determinanten\Persoonsgebonden\Overgewicht, 23 juni 2014

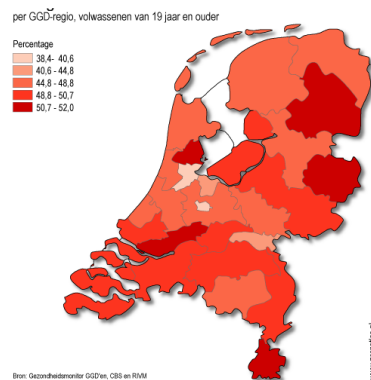
2.2. Overgewicht komt veel voor in Limburg

Sinds de jaren tachtig is overgewicht flink gestegen in Nederland tot bijna de helft (48%) van de volwassenen in 2012: 53% van de mannen en 44% van de vrouwen is te zwaar.

Van de mannen heeft 11% obesitas, van de vrouwen 14%. Overgewicht en obesitas nemen toe met de leeftijd en komen vaker voor bij mensen met een lager opleidingsniveau. Van de Nederlandse kinderen heeft al 14% overgewicht, waarvan 2% obesitas⁸⁹.

Limburgers zijn ongezonder ten opzichte van het landelijke gemiddelde, met name als het gaat om overgewicht en ziekten ten gevolge van overgewicht (hart- en vaatziekten, diabetes, beperkingen aan het bewegingsapparaat). Op kaartjes kleurt Limburg dan ook stevast donkerrood (zie figuur 1).

Figuur 1: Percentage overgewicht in Nederland van volwassen van 19 jaar en ouder in 2012

Meer dan de helft (52%) van de volwassen Limburgers heeft overgewicht. Bij ouderen is dit percentage zelfs 61%. Ook in Limburg zien wij dat mensen met een lagere opleiding vaker overgewicht hebben (zie figuur 2)¹⁰.

De laatste jaren lijkt de jarenlange stijging van het percentage van mensen met overgewicht zich enigszins te stabiliseren. Maar het RIVM verwacht in haar Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2014 bij gelijkblijvend beleid geen afname. Dit betekent dat in 2030 48% van de 19-plussers overgewicht heeft. Er is veel discussie over de vraag of het percentage onder kinderen en jongeren van 4 tot 20 jaar ook stabiel blijft (op 13%)¹¹. De kindertijd is een belangrijke fase als het gaat om de ontwikkeling van overgewicht en obesitas.

Voor de geboorte kan al sprake zijn van risicofactoren die de kans op overgewicht en obesitas bij kinderen verhogen. Wanneer kinderen al vroeg in hun leven relatief zwaar zijn, is hun kans op overgewicht of obesitas veel groter dan bij kinderen die in de eerste levensjaren een traject van normale groei doorlopen. Ook bij Limburgse kinderen is overgewicht en obesitas de afgelopen decennia sterk toegenomen. In 2013 had ongeveer 5% van de Limburgse kinderen tussen 2 en 4 jaar overgewicht; dit loopt op tot maar liefst 15% van de kinderen tussen de 12 en 16 jaar (PGO Jeugdgezondheidszorg GGD, 2013). Overgewicht komt meer voor bij jongeren die een lage opleiding volgen.

⁸ CBS Statline. Den Haag: CBS: Available from: www.statline.cbs.nl/statweb/

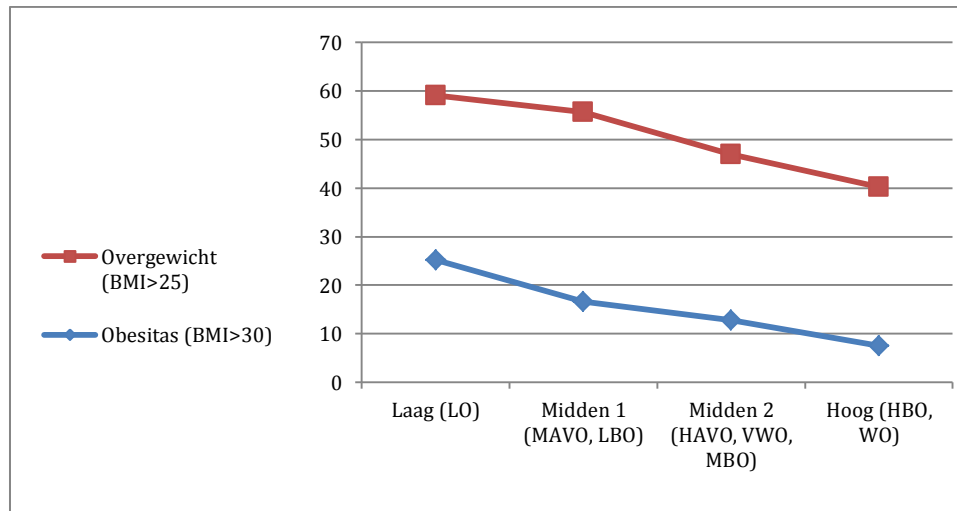
⁹ GGD Limburg Noord en GGD Zuid Limburg. Jongerenmonitor (2013), Volwassenmonitor (2012), Ouderenmonitor (2012).

¹⁰ Nationaalkompas. Bilthoven: RIVM. 2014: Available from:

www.nationaalkompas.nl/gezondheidsdeterminanten/persoonsgebonden/overgewicht/hoeveel-mensen-hebben-overgewicht/

¹¹ Vtv 2014: http://www.eengezondereNederland.nl/Trends_in_de_toekomst/Determinanten#cat-3

Figuur 2: Percentage overgewicht en obesitas bij volwassenen (19-64) afgezet tegen opleidingsniveau

Bron: gezondheidsmonitor Limburgse GGD'en, 2012/2013

2.3. Limburgers bewegen te weinig

Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB)

Een gezonde leefstijl vermindert de kans op overgewicht. Voldoende lichamelijke activiteit is een belangrijk onderdeel van een gezonde leefstijl. Twee derde van de volwassenen (19-plussers) in Nederland beweegt voldoende volgens de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB); minimaal 5 dagen per week een half uur lang matig intensief¹². Jongeren moeten minimaal 1 uur per dag alle dagen van de week matig intensief bewegen waarbij de activiteiten minimaal twee maal per week zijn gericht op het verbeteren of handhaven van lichamelijke fitheid (kracht, lenigheid en coördinatie) om aan NNGB te voldoen.

Over het algemeen voldoen mannen vaker aan de NNGB dan vrouwen. Alleen in de leeftijdsgroepen van 12 tot 16 jaar en van 40 tot 65 jaar zijn vrouwen actiever dan mannen. Van de ouderen tussen de 55 en 75 jaar voldoet ongeveer 70% aan de norm. Boven de 75 jaar is dit minder en voldoet nog maar 56% aan de NNGB.

Limburgers bewegen minder dan de rest van Nederland. Van de Limburgse volwassenen voldoet 61% aan de norm voor gezond bewegen (30 minuten per dag matig intensief bewegen) en maar 18% aan de fitnorm die vereist is voor een goede conditie van het hartvaatstelsel (3x per week zwaar intensieve inspanning). Ouderen (65+) bewegen iets meer (resp. 63% NNGB; 32% fitnorm), maar nog steeds minder dan gemiddeld in Nederland.

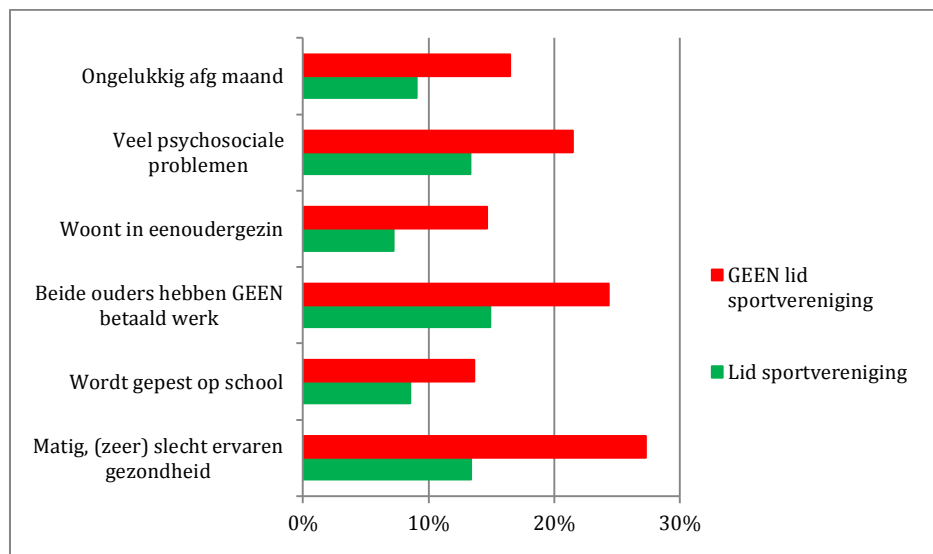
Ongeveer 71% van de Limburgse 13-14 jarigen sport minimaal 1 uur per dag matig intensief en voldoet dus aan de beweegnorm. Van de 15-16 jarigen is dit nog maar 63%.

¹² Vtv 2014: http://www.eengezondnederland.nl/Trends_in_de_toekomst/Determinanten#cat-3

Lidmaatschap sportvereniging

Bijna drie kwart (71%) van de 13-14 jarigen en tweederde van de 15-16 jarigen (65%) is lid van minimaal één sportvereniging¹³. Jongens zijn vaker lid van sportvereniging dan meisjes. Kinderen die lid zijn van een sportvereniging hebben minder psychosociale problemen, zijn gelukkiger en worden minder vaak gepest (zie figuur 3). Of kinderen lid zijn van een sportvereniging heeft bovendien veel te maken met de gezinssituatie. Kinderen uit eenoudergezinnen en kinderen waarvan de ouders niet werken zijn bijvoorbeeld minder vaak lid van een sportvereniging.

Figuur 3: Lidmaatschap sportvereniging afgezet tegen andere (gezondheids)indicatoren

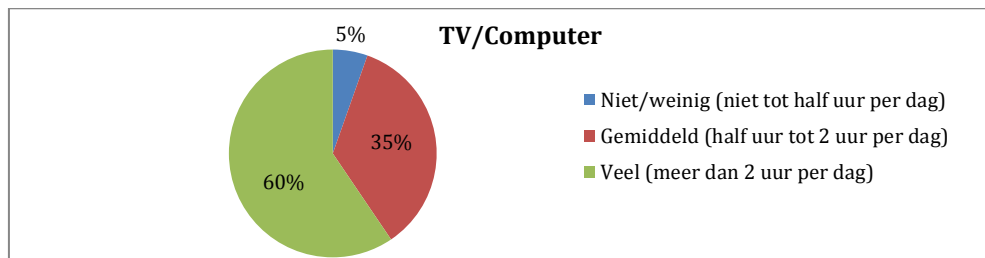

Bron: Jongerenmonitor Limburgse GGD'en, 2013

Zitgedrag

Als gekeken wordt naar andere gedragingen in de vrije tijd, dan zien we dat Limburgse kinderen veel tijd achter de computer of voor de tv doorbrengen. Het blijkt dat 95% van de jeugd meer dan een half uur en 60% meer dan twee uur passief achter een beeldscherm zit. (zie figuur 4).

Figuur 4: Hoeveel tijd besteden Limburgse jongeren aan tv kijken/computer

Bron: Jongerenmonitor Limburgse GGD'en, 2013

¹³ Jongerenmonitor Limburgse GGD'en, 2013

2.4. Gezond voedingspatroon lukt maar deels

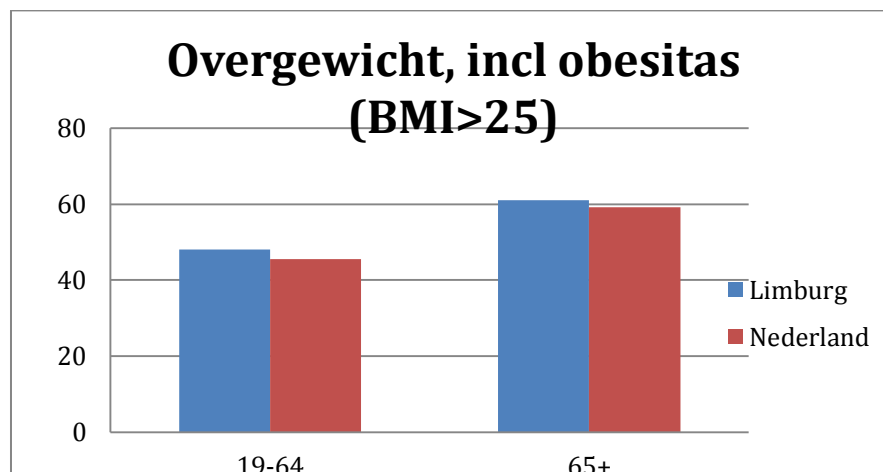
Naast bewegen is een gezond voedingspatroon een ander belangrijk onderdeel van een gezonde leefstijl. Toch lukt het maar een klein deel van de mensen om voldoende groente en fruit te eten. Volgens de Limburgse gezondheidsmonitor¹⁴ eet iets meer dan 40% van de volwassenen (19+) voldoende fruit. Van de Limburgse jeugdigen eet zelfs maar 27% dagelijks fruit. Met betrekking tot het eten van groente doen we het niet beter, 30% van de volwassenen en 50% van de ouderen eet voldoende groente. En maar 40% van de jongeren eet dagelijks groente.

Dagelijks ontbijten lijkt beter te lukken bij de Limburgse bevolking. Van de jeugdigen en volwassenen ontbijt 80% iedere dag. Bij ouderen is dit zelfs meer dan 90%. Mensen die slecht ontbijten vertonen bovendien ook vaak andere gedragingen die de gezondheid niet ten goede komen, zoals roken en zwaar drinken. Over het algemeen genomen voldoen vrouwen, ouderen en hoger opgeleiden vaker aan de fruit-, groenten-, en ontbijtnorm.

2.5. Conclusie

Limburg scoort hoger dan het landelijk gemiddelde wanneer het gaat om overgewicht. Er wordt te ongezond gegeten en te weinig bewogen. Ook andere gezondheidsindicatoren zoals het hebben van betaald werk kunnen hierop van invloed zijn.

Bij Limburgse kinderen is overgewicht en obesitas de afgelopen decennia sterk toegenomen. Bij kinderen en volwassenen met een laag opleidingsniveau en een lagere sociaaleconomische status (vooral in de grootstedelijke gebieden in Zuid-Limburg) komt overgewicht het meeste voor. Voor het verminderen van overgewicht is een integrale aanpak die ingrijpt op de sociale en fysieke omgeving essentieel.

Figuur 5: vergelijking overgewichtscijfers voor volwassenen Limburg v.s. Nederland

¹⁴ Jongerenmonitor (2013) GGD Limburg-Noord en GGD Zuid-Limburg

Hoofdstuk 3: Huidig beleid en aanpak van overgewicht

3.1. Beleid

3.1.1. Landelijke gezondheidsbeleid

In landelijke nota gezondheidsbeleid 2011 'Gezondheid dichtbij'¹⁵ is preventie van overgewicht - evenals in de voorgaande nota- één van de vijf speerpunten van het preventiebeleid. Het kabinet legt hierbij met name het accent op bewegen. Zorg en sport in de buurt en het zelf maken van keuzes in een omgeving waarin de gezonde keuze de makkelijke keuze is, zijn belangrijke thema's in de nota. In Nederland is veel aandacht voor preventie en gezondheidsbescherming. Het kabinet wil meer samenhang in bestaande projecten brengen en afspraken maken voor de lange termijn. Daarom is begin 2014 het Nationaal Programma Preventie (NPP)¹⁶ van start gegaan. Het NPP gaat uit van wat er al is: de nota Gezondheid dichtbij en de vele preventieprojecten die Nederland rijk is. Het NPP wil het effect van al deze inspanningen versterken, waardoor de initiatieven minder vrijblijvend worden. Focus en samenhang zijn daarbij de uitgangspunten. Daarbij moet het zo dicht mogelijk bij de burger gebeuren: in de wijk, op school en op het werk. Naast partijen uit de publieke gezondheid en de zorg richt het programma zich ook op partijen uit andere sectoren: gemeenten, bedrijfsleven, onderwijs-, welzijns- en milieuorganisaties.

Specifiek gericht op de preventie van overgewicht is er het Convenant Gezond Gewicht (CGG)¹⁷. Het is een samenwerkingsverband van 26 partijen afkomstig van overheid, branche- en koepelorganisaties, kennisinstituten, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties. Zij zetten zich gezamenlijk in om de stijgende trend van overgewicht en obesitas om te buigen in een daling. Het huidige Convenant Gezond Gewicht loopt van 2010 tot 2015. Er worden in 2014 nieuwe ambities geformuleerd voor de vervolgperiode van 2015 -2020. Het programma JOGG (Jongeren op Gezond Gewicht) zal hierbij als landelijke beweging krachtig worden gecontinueerd (zie tevens bijlage 4).

3.1.2. Beleid Provincie Limburg

Naast het Rijk draagt ook de Provincie bij aan het verbeteren van de gezondheid van de Limburgse bevolking en aan het versterken van de (gezondheids)zorgsector. Dit doet zij door in te zetten op bevordering van gezondheid bevorderende omstandigheden en - gedrag, actief burgerschap in gezondheid en (gezondheids)zorg, innovatie en samenwerking. Hiervoor heeft de Provincie de Agenda voor Gezondheid en Zorg¹⁸ opgesteld. Binnen dit programma is verdere scherpere en verbinding aangebracht door een aantal dragende thema's te benoemen, die binnen elke programmaliijn terugkomen te weten overgewicht (het tegengaan van, maar ook het omgaan met de gevolgen daarvan), dementie bij ouderen en chronische aandoeningen van de luchtwegen (COPD). Vanuit dit beleid is opdracht gegeven voor het schrijven van een aanvalsplan overgewicht.

¹⁵ Nota Gezondheid Dichtbij

<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/notas/2011/10/10/landelijke-nota-gezondheidsbeleid-gezondheid-dichtbij.html>

¹⁶ Nationaal Programma Preventie:

<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/gezondheid-en-preventie/documenten-en-publicaties/rapporten/2013/10/11/alles-is-gezondheid-het-nationaal-programma-preventie-2014-2016-deel-1-en-deel-2.html>

¹⁷ Convenant Gezond Gewicht

http://www.convenantgezondgewicht.nl/convenant_gezond_gewicht/deelconvenanten

¹⁸ Agenda gezondheid en zorg provincie

http://www.limburg.nl/Beleid/Welzijn_en_Zorg/Zorg#allow

3.1.3. Gemeentelijk beleid gericht op overgewicht

Vanuit de Wet publieke gezondheid (Wpg) hebben gemeenten en de rijksoverheid een gezamenlijke verantwoordelijkheid op het gebied van publieke gezondheid. Gemeenten worden geacht elke vier jaar gemeentelijk gezondheidsbeleid te ontwikkelen. In Zuid-Limburg worden de kaders voor het gezondheidsbeleid van alle 18 gemeenten beschreven in de regionale nota volksgezondheid¹⁹. Met betrekking tot overgewicht zijn in Zuid-Limburg twee regionale doelen gesteld:

- Bevordering van een gezonde leefstijl: meer beweging en gezondere voeding
- Betere vroegtijdige signalering en bespreking overgewicht door professionals

In 2011 is het meerjarenbeleidsplan Publieke Gezondheid 2013-2016 van de GGD Limburg-Noord bestuurlijk vastgesteld. De doelen binnen dit meerjarenbeleidsplan die gesteld zijn met betrekking tot overgewicht zijn:

- Kinderen en jongeren hebben een gezonde leefstijl: hebben een gezond voedingspatroon en bewegen voldoende (er is geen stijgende lijn zichtbaar op het gebied van overgewicht).
- Ouderen bewaren zo lang mogelijk de regie over de balans tussen verminderde draagkracht en oplopende draaglast: er is een dalende lijn zichtbaar op het gebied van overgewicht.
- Een prettige woon- en leefomgeving heeft een positief effect op de gezondheid.

Gemeenten vertalen de regionale beleidsdoelstellingen naar de lokale situatie in lokale uitvoeringsprogramma's. Vanwege de diversiteit van alle programma's gericht op overgewicht is er geen sluitend overzicht van alle interventies gericht op overgewicht die op dit moment lopen binnen de gemeenten. Wel is duidelijk dat iedere Limburgse gemeente aandacht heeft voor de overgewichtproblematiek, maar de invulling varieert. De meeste Limburgse gemeenten hebben vooral programma's om (inactieve) burgers in beweging te krijgen, daarbij gesteund door financiële impulsen van het rijk (Sportimpuls, combinatiefunctionaris). Het gaat dan vaak om programma's voor jeugd in het onderwijs en sportverenigingen. Er is ook aandacht voor overgewicht bij volwassenen en ouderen, echter in mindere mate.

3.2. Gemeentelijke koplopers integrale aanpak overgewicht

In Limburg kunnen enkele gemeenten gezien worden als "koplopers" in de aanpak van overgewicht preventie. Zij hebben gekozen voor een integrale aanpak. Sinds september 2013 is Roermond de eerste Limburgse JOGG (Jongeren Op Gezond Gewicht) gemeente. In het voorjaar van 2014 hebben de gemeenten Brunssum en Maastricht zich aangesloten bij JOGG. Dat hebben ook de gemeenten Heerlen en Sittard-Geleen in juli 2014 gedaan. In Noord-Limburg zijn 7 gemeenten (Venlo, Venray, Horst aan de Maas, Bergen, Peel en Maas, Beesel en Gennepe) de samenwerking gestart met het programma Gezond Gewicht (de zogenaamde GG7). Het doel is de ontwikkeling van een structurele, intergemeentelijke en integrale aanpak van overgewicht bij jongeren. Drie kansrichtingen staan centraal: (1) Zo vroeg mogelijke preventie (via de ouders), (2) Jongeren van 12 tot 19 jaar, (3) Omgeving van het kind/ gezin. Per kansrichting zijn doelstellingen opgesteld. Het accent ligt vooral op het bevorderen van gezond gedrag, zoals het stimuleren tot meer bewegen en vergroten van kennis rondom gezonde voeding. De genoemde gemeenten hebben de wens aangegeven om meer kennis en ervaring tussen de ontwikkelingen in Noord-, Midden- en Zuid-Limburg met elkaar uit te wisselen.

¹⁹ Regionale nota gezondheid

<http://www.regionaalkompas.nl/zuid-limburg/thema-s/segv/wat-is-het-regionaal-beleid/>

3.3. Overgewicht in relatie tot de decentralisaties

De decentralisaties van de AWBZ naar de WMO, de Jeugdwet en de Participatiewet bieden gemeenten kansen om preventie en zorg anders in te richten. Ze kunnen tevens katalysator zijn van meer samenwerking tussen de verschillende actoren in het sociale domein. Uitgangspunten zijn burgers meer in hun eigen kracht zetten, zelfredzaamheid van burgers vergroten en burgerinitiatieven stimuleren. Om dit te realiseren zullen gemeenten daadwerkelijk de verbinding moeten leggen tussen verschillende beleidsterreinen. Gemeenten zullen nog meer de samenwerking met zorg- en welzijnsaanbieders moeten zoeken. Preventie en vroegsignalering van overgewicht wordt daarbinnen steeds belangrijker omdat er een gezamenlijke urgentie is om meer naar de nulde lijn te verschuiven. Niet alleen het voorkomen van ziekten, maar ook het langer thuis blijven wonen in een prettige leefomgeving wordt het uitgangspunt. Daarom is niet alleen een nieuwe manier van werken in het sociale domein, maar ook een nieuwe visie op de inrichting van de ruimte en de omgeving belangrijk. Het aanpassen van die omgeving kan een gunstige invloed hebben op het gedrag van mensen. Voorbeelden van een leefomgeving waarin gezond gedrag wordt gestimuleerd zijn het aanleggen van autoluwe zones, het bevorderen van fietsen, het openbaar maken van schoolpleinen, het toegankelijk maken van sportaccommodaties of het aanbieden van gezonde voeding op school. De doelen van de gedecentraliseerde zorg en die op het gebied van overgewicht preventie bijten elkaar niet, maar zijn complementair.

3.4. Veel partijen spelen een rol in overgewicht

De gemeenten zijn niet de enige partijen die actief zijn in het veld van overgewichtpreventie. Hieronder zijn de belangrijkste stakeholders in het veld van overgewichtpreventie weergegeven.

Provinciaal	Regionaal	Lokaal
- Huis voor de Sport Limburg	- GGD-en	- Gemeenten
- Huis voor de Zorg	- Zorgaanbieders (2 ^{de} lijn)	- Scholen
- Wetenschappelijke instituten	- Commerciële aanbieders	- CJG's - JGZ
- Hogescholen	- Bedrijven en bedrijfsnetwerken	- Zorgaanbieders (1 ^{ste} lijn)
- Provincie		- Welzijnswerk
		- Lokale sportaanbieders
		- Sportstimuleringsorganisaties en sportbedrijven
		- Commerciële aanbieders

Kennisuitwisseling en kennisbundeling tussen genoemde stakeholders is wenselijk om op meer efficiënte en integrale wijze te kunnen werken aan de preventie en behandeling van overgewicht en obesitas.

3.4.1. Aanpak overgewicht in het onderwijs

Kinderen verblijven een groot deel van de dag op school en nemen in toenemende mate deel aan voor- en naschoolse programma's in en om de school. Scholen zijn daarom een belangrijke setting bij het stimuleren van een gezonde leefstijl. Door middel van de "gezonde school methode"²⁰ werken scholen aan een structureel gezond aanbod. Er wordt dan op een planmatige wijze aan overgewicht gewerkt door het vormgeven van educatie, beleid en de schoolomgeving.

²⁰ Ontwikkeld door landelijke leefstijlinstituten onder auspiciën van het Centrum Gezond Leven van het RIVM

Via combinatiefunctionarissen maken gemeenten de verbinding tussen sport en onderwijs. Voorbeelden zijn onder andere het verbeteren van het bewegingsonderwijs, samenwerking met een sportaanbieder, beweegvriendelijke schoolplein en het stimuleren van een actieve leefstijl. Vanaf schooljaar 2014-2015 gaat er het grootschalig programma “Gezonde School van de toekomst” starten vanuit onderwijsstichting Movare en diverse andere partijen, waarin het hele dagprogramma van scholen wordt aangepast.

3.4.2. Preventie van overgewicht in de zorg

In de gezondheidszorg richt preventie zich op het vroegtijdig signaleren van overgewicht en het voorkomen van erger. De Jeugdgezondheidszorg (JGZ)²¹ is een belangrijke setting voor het opsporen van overgewicht, vooral door middel van vroegsignalering. Tijdens het Periodiek Gezondheidsonderzoek (PGO) wordt de ‘JGZ richtlijn overgewicht’ (Nederlands Centrum jeugdgezondheid) gebruikt ter beoordeling van overgewicht. Indien er sprake is van overgewicht wordt advies op maat gegeven en/of een verwijzing volgens het overbruggingsplan. Leefstijladvisering vormt een onderdeel van verschillende richtlijnen in de zorg, zoals bijvoorbeeld de gecombineerde leefstijladvisering van gezonde voeding met beweging. Sinds 2008 is er een multidisciplinaire richtlijn voor de opsporing en behandeling van ernstig overgewicht. De richtlijn beperkt zich bij volwassenen tot de diagnostiek in de eerstelijnszorg en interventies in de zorg bij ernstig overgewicht. Dit zou moeten leiden tot goed afgestemde ketenzorg voor mensen met overgewicht en obesitas. Steeds meer zorgaanbieders, zowel in de 1ste als 2de lijn, ontwikkelen een aanbod voor mensen met overgewicht. Zo hebben ziekenhuizen een obesitaspoli opgericht, waarbij kinderen door middel van een multidisciplinair team gemonitord en behandeld worden. Maar ook fysiotherapeuten, diëtisten en psychologen zijn actief in het veld van overgewichtpreventie. Zie verder bijlage 5 over verschillende vormen van preventie.

3.4.3. Private partijen

Met een toename van de problematiek neemt ook het aantal (private) partijen toe dat zich richt op preventie en behandeling van overgewicht. Vele nieuwe initiatieven en interventies komen op de markt en richten zich op zowel de consument als de zorg-, onderwijs- en sportaanbieders. Mede hierdoor is er geen compleet overzicht van alle relevante stakeholders en het actuele aanbod in Limburg. Samenwerking tussen de diverse stakeholders en onderlinge afstemming van rollen, taken en verantwoordelijkheden is nodig voor een gedegen aanpak van overgewicht in Limburg. Daarnaast zijn er bedrijven die in het kader van hun MVO-beleid (maatschappelijk verantwoord ondernemen) bereid zijn om programma's op het gebied van gezonde leefstijl en overgewicht te ondersteunen of te financieren. Het is belangrijk om deze partijen zoveel mogelijk te betrekken bij de implementatie van dit aanvalsplan.

3.5 Conclusie

Preventie van overgewicht en obesitas vereist een integrale aanpak, waarbij verschillende beleidsvelden betrokken zijn. Eigen analyse laat zien dat reeds diverse preventieprojecten worden ingezet, maar dat het merendeel op zichzelf staat en niet structureel verankerd is in gezondheidsbeleid of in gemeentelijke meerjarenbegrotingen. Voor de financiering van deze preventieprojecten wordt bovendien vaak gebruik gemaakt van tijdelijke impulssubsidies.

²¹ Richtlijn overgewicht JGZ http://www.nji.nl/nl/JGZ-richtlijn_overgewicht_def11.pdf

Continuïteit van de preventieprojecten is hierdoor niet gegarandeerd. Goede afstemming en samenwerking tussen de verschillende beleidsvelden, structurele financiering en agendering zijn van belang voor een gedegen en langdurige aanpak van overgewicht en obesitas.

Hoofdstuk 4: Ambitie en doelstellingen

4.1. Knelpunten

In de voorgaande hoofdstukken is beschreven hoe de obesogene omgeving van invloed is op het gewicht van de inwoners van Limburg. Ondanks dat veel gemeenten en andere partijen, ieder op hun eigen wijze, streven naar een oplossing van dit probleem, neemt het percentage Limburgers met overgewicht nog niet af. Dit komt enerzijds door de complexiteit en de multifactoriële oorzaken van het probleem en mogelijk anderzijds door een te grote versnippering en onvoldoende focus.

In de werkbijeenkomsten en de interviews tijdens de plan fase wordt als belangrijkste knelpunt genoemd dat het op alle niveaus ontbreekt aan integrale samenwerking en afstemming (zie hiervoor ook bijlage 2). Bestuurders, beleidsmakers en uitvoerenden constateren dat er al veel gebeurt in Limburg op het gebied van overgewichtsbestrijding, maar dat tevens sprake is van:

- Teveel 'stand-alone' programma's en activiteiten, die niet in samenhang worden uitgevoerd.
- Onvoldoende bijdrage van verschillende impulssubsidies van het Rijk en de Provincie aan structurele inbedding en continuïteit. De vele stimuleringsmaatregelen hebben vaak een korte looptijd, waardoor projecten niet kunnen worden gecontinueerd.
- Onvoldoende bovenlokale coördinatie; zowel de (eind)doelgroep als de professionals in het veld zijn gebaat bij duidelijke structuren en informatiebronnen.
- Geen sluitende ketenaanpak; op het gebied van preventie en behandeling van overgewicht en obesitas is er onvoldoende samenwerking en kennisuitwisseling tussen de nulde-, eerste- en tweedelijnszorg, waardoor er bijvoorbeeld niet goed kan worden doorverwezen.
- Onvoldoende zicht op en zekerheid over de kwaliteit, doelmatigheid en werkzaamheid van de verschillende interventies op het gebied van preventie van overgewicht.

4.2. Accenten en kerntaken van een provinciale aanpak

Zowel uit de interactieve werkbijeenkomsten als uit de interviews blijkt dat partijen vooral kansen zien in het versterken en borgen van bestaande initiatieven door op lokaal niveau bewustwording en integrale planvorming te bevorderen, lokaal maatwerk te stimuleren en (aanvullende) kennis te ontwikkelen en te verspreiden.

De Provincie kiest daarbij voor een beperkt aantal strategische accenten, die gemeenten en lokale/regionale organisaties helpt om nog effectiever en in samenhang te werken aan het realiseren van gezond gewicht bij de Limburgse bevolking. Deze accenten zijn:

- **Lokaal aan zet**
De Provincie kiest er voor om de lead voornamelijk bij de Limburgse gemeenten te laten. De provinciale middelen moeten gericht worden ingezet ten dienste van de lokale uitvoering en niet blijven "hangen" in goedbedoelde overleg- of ondersteuningsstructuren.
- **Sturing op effectiviteit en structurele verankering**
De Provincie heeft beperkte middelen voor de uitvoering van het plan vastgelegd in de periode van 2014 tot 2016. Het is nadrukkelijk de wens van de Provincie om in deze jaren te investeren in ontwikkelingen die nadien op eigen kracht kunnen worden voortgezet. Dat betekent dat het thema structureel wordt ingebed in de lokale beleidsprogramma's en verbonden wordt met andere thema's zoals de decentralisatie, de sociale wijkteams en het vestigingsklimaat.

Daarnaast moeten er vroegtijdig partijen worden gevonden die bereid zijn om voor langere tijd medeverantwoordelijkheid te dragen en middelen ter beschikking te stellen om Limburg op gezond gewicht te krijgen.

- **Accent op jeugd en haar opvoeders**

De Provincie kiest als hoofdoelgroep voor de jeugd van 0-19 jaar (vanaf -9 maanden) en haar opvoeders. Het is immers daar waar door bewustwording en positieve beïnvloeding het meest te verdienen valt en de kiem kan worden gelegd voor een gezonde levensontwikkeling. Met opvoeders worden ouders bedoeld, maar ook bijvoorbeeld professionals van consultatiebureaus, kinderopvang, peuterspeelzalen, buitenschoolse opvang en onderwijskrachten. Daarnaast is er ruimte voor de doelgroep van werkgevers en werknemers door aan te sluiten bij het deelprogramma “gezonde arbeidsmarkt”. Vanuit dit programma is een vitaliteitscan ontwikkeld door de Open Universiteit, waarbij aandacht is voor gezonde leefstijl en het voorkomen van overgewicht.

- **Verbinding preventie en zorg**

De Provincie vindt het belangrijk om te investeren in preventie, maar wil daarbij zoveel mogelijk de koppeling leggen met de zorg. Het streven daarbij is een optimalisering van de ketenaanpak tussen nulde-, eerste- en tweedelijnszorg op het gebied van overgewicht en obesitas. Ook kan er worden aangesloten bij de methode van Stepped Care. Dit is een zorgmethode volgens het principe van getrapte zorg (stappenplan van steeds intensievere vormen van zorg, waarbij het niet de bedoeling is om alle stappen af te lopen, maar juist om met zo weinig mogelijk stappen resultaat te boeken).

- **Focus op achterstandsgebieden**

De focus van het beleid en het uitvoeringsprogramma ligt op alle inwoners en gemeenten van Limburg, maar zal worden geïntensiveerd in gebieden met de grootste achterstanden op het gebied van gezondheid in het algemeen en overgewicht in het bijzonder. Dat betekent een accent op groepen met een lage sociaal economische status, waar immers de meeste gezondheidswinst valt te behalen. Hierbij past een wijkgerichte benadering, waarbij door technieken van sociale marketing en een wijkscan zoveel mogelijk wordt aangesloten bij de behoeften en mogelijkheden van de doelgroep.

- **Bovenlokale samenwerking**

De Provincie wil het voortouw nemen in het stimuleren van regionale samenwerking tussen gemeenten en het laten ontstaan van nieuwe allianties op (boven)lokaal niveau. Hierdoor kunnen inspanningen beter op elkaar worden afgestemd, efficiency worden bevorderd en schaalvoordelen worden gerealiseerd.

- **Stimulering publiek-private samenwerking (PPS) en innovatie**

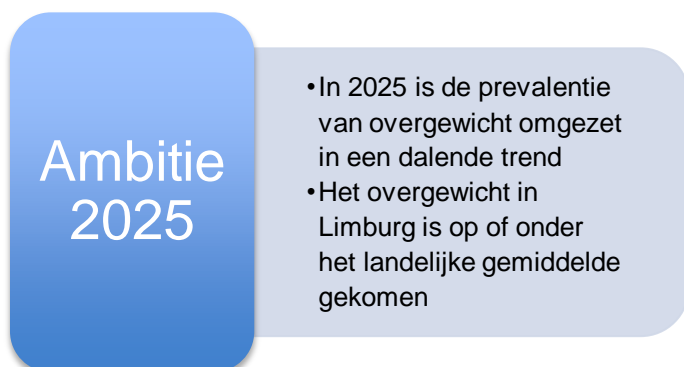
De Provincie wil meer samenwerking bevorderen tussen publieke, maatschappelijke en private organisaties in Limburg. Overgewicht is een maatschappelijk probleem is dat niet alleen door de overheid moet worden opgepakt. Ook het bedrijfsleven en het maatschappelijk middenveld moet betrokken worden en medeverantwoordelijkheid dragen voor het aanpakken van overgewicht en obesitas. Bedrijven zijn gebaat bij duurzame inzetbaarheid van medewerkers en kunnen bijdragen aan een gezonde leefstijl en een gezonde omgeving. Ook is aansluiting bij innovatieve ontwikkelingen in diverse regio's noodzakelijk. De Kennis-As Limburg biedt hiervoor een belangrijk podium. Kansrijke samenwerkingspartners zijn hierbij de Health Campus, Greenport, WML Limburgs Drinkwater, het onderwijsproject Movare en innovatieprojecten in de zorg (zoals bij zorgverzekeraar CZ en eerstelijnsorganisatie ZIO uit Maastricht).

Samenvattend kiest de Provincie voor de volgende kerntaken op het gebied van voorkomen en bestrijden van overgewicht en obesitas:

- Het bevorderen van bewustwording en agendasetting op lokaal niveau;
- Het versterken en versnellen van lokale, integrale uitvoeringsprogramma's;
- Het samenbrengen, ontwikkelen en verspreiden van praktische kennis;
- Het stimuleren van samenwerking tussen publieke, maatschappelijke en private organisaties (zorgaanbieders, sportaanbieders, scholen en kinderopvangorganisaties, welzijn, voedingsdeskundigen, wetenschappers, zorgverzekeraars en bedrijfsleven).

4.3. Ambitie lange termijn (2025)

De Provincie wil bijdragen aan een Limburg waarin het fijn is om te leven en te werken. Het verminderen van de gezondheidsachterstanden van de Limburgers en het bijdragen aan Limburgers met een gezond gewicht zijn daarbinnen belangrijke accenten. In dat licht kiest de Provincie Limburg voor het formuleren van de volgende lange termijn ambitie.

**Ambitie
2025**

- In 2025 is de prevalentie van overgewicht omgezet in een dalende trend
- Het overgewicht in Limburg is op of onder het landelijke gemiddelde gekomen

De Provincie realiseert zich dat zij binnen haar kerntaken en haar beperkte middelen niet in staat is om eigen beleid te voeren dat rechtstreeks leidt tot de bovengenoemde gewenste outcome. Toch wil zij alle spelers die hieraan in Limburg kunnen bijdragen, aansporen om alles op alles te zetten om de Limburgse bevolking meer op gezond gewicht te krijgen. Alleen dan kunnen Limburgers meer uit zichzelf en uit Limburg halen.

De kloof tussen de overgewichtscijfers van Limburg en Nederland is aanzienlijk (zie figuur 5 in paragraaf 2.5), maar kan worden ingelopen indien er door veel partijen structureel en integraal wordt samengewerkt om overgewicht en obesitas terug te dringen.

4.4. Doelstellingen korte termijn (2016)

Om de ambitie op langere termijn (2025) te realiseren heeft de Provincie Limburg drie sporen geformuleerd voor de periode 2014-2016.

Spoor 1

- Integrale samenwerking en structuurversterking (aansluiting bij JOGG)

Spoor 2

- Versnellen en versterken van lokale uitvoering (Provinciale stimuleringsregeling)

Spoor 3

- Kennisontwikkeling en kennisverspreiding (uitvoering kennisprojecten)

Elk spoor kent een hoofddoel en een smartdoel voor 2016.

Spoor 1: Bevorderen van integrale samenwerking en structuurversterking

Hoofddoel

Het versterken en versnellen van (boven)lokale, integrale en meerjarige programma's overgewicht in alle Limburgse gemeenten.

Smartdoel

In 2016 hebben 20 van de 33 gemeenten de bestrijding van overgewicht structureel geagendeerd en wordt er op basis van een integraal plan van aanpak uitvoering gegeven aan concrete activiteiten in wijk, gemeente of gemeentelijk samenwerkingsverband. De Provincie wil dit bevorderen door zoveel mogelijk gemeenten te stimuleren zich aan te sluiten bij JOGG.

Uitvoering

De provincie wil gemeenten aansporen tot en ondersteunen bij het opzetten en uitvoeren van een integrale aanpak van overgewicht. Zij wil daartoe zoveel mogelijk aansluiten bij de beproefde en wetenschappelijk onderbouwde methodiek van JOGG die door het ministerie van VWS voor meerdere jaren wordt ondersteund. Een vijftal grote Limburgse gemeenten hebben reeds een bewuste keuze voor JOGG gemaakt. De Provincie sluit zich bij deze ontwikkeling aan en wil deze versterken. Daarmee wil de Provincie de hierbij gemoeide rijksmiddelen ook in Limburg laten renderen. Hiertoe wordt in afstemming met het landelijke JOGG-bureau naar een maatwerkconstructie voor Limburg gezocht, waarbij financiële drempels voor deelname worden verlaagd en maximale "support on the job" wordt geboden. Er wordt enerzijds maximaal aangesloten op dat wat er al lokaal in gang is gezet en anderzijds wordt er optimaal geprofiteerd van de landelijk ontwikkelde kennis en kunde die voor de Limburgse gemeenten beschikbaar komt.

Aanbevolen wordt om voor de middelgrote en kleine gemeenten te kiezen voor regionale samenwerking vanwege efficiency- en schaalvoordelen. Indien op termijn alle Limburgse gemeenten het thema overgewicht agenderen en daarbij kiezen te kiezen voor de integrale pijlers van de JOGG-methodiek wordt een belangrijk fundament gelegd voor een succesvolle aanpak om de Limburgse ambitie voor 2025 te verwezenlijken.

Spoor 2: Versnellen en versterken van de lokale uitvoering

Hoofddoel

Het stimuleren en faciliteren van meer effectieve programma's op het gebied van (preventie) van overgewicht met als doel de uitvoering op lokaal niveau aan te jagen.

Smartdoel

In 2016 hebben 25 gemeenten (al dan niet vanuit een regionaal samenwerkingsverband) een subsidieaanvraag gehonoreerd gekregen en lokaal geïmplementeerd.

Uitvoering

Deze doelstelling wordt geoperationaliseerd door een provinciale stimuleringsregeling voor gemeenten, waarbij zij een beroep kunnen doen op middelen voor uitvoering van overgewichtprogramma's.

De Provincie kiest hierbij voor een laagdrempelige en toegankelijke regeling, waarbij wordt gestimuleerd dat gehonoreerde subsidieaanvragen goed passen bij de ambitie en doelstellingen van dit plan. De regeling wordt opengesteld voor gemeenten die op basis van een integrale, planmatige aanpak met meerdere partijen kiezen voor de meerjarige activiteiten op het gebied van gezond gewicht. In het uitvoeringsplan wordt de uitwerking van de regeling nader beschreven.

Spoor 3: Kennisontwikkeling en kennisverspreiding

Hoofddoel

Het ontwikkelen en verspreiden van praktische kennis op het gebied van (preventie van) overgewicht onder gemeenten en betrokken organisaties. Deze kennisontwikkeling moet gebaseerd zijn op lokale behoeften en direct implementeerbaar zijn.

Smartdoelen

In 2016 is er:

- een dekkend provinciaal netwerk van samenwerkende partijen op het gebied van overgewicht (incl. nieuwe publiek-private constructies);
- een meer sluitende ketenaanpak op het gebied van overgewicht (onder meer door de ontwikkeling van een digitaal instrument waarin het aanbod aan activiteiten op wijkniveau is opgenomen);
- een uniforme methode om de proces- en effectresultaten van een lokale aanpak te monitoren en te evalueren.

Uitvoering

Bij de uitwerking van deze doelstelling wordt op basis van de in de veldconsultaties genoemde knelpunten het accent gelegd op de volgende kennisgebieden:

- Netwerkontwikkeling en kennisdeling;
Ontwikkelen van een provinciaal netwerk overgewicht, waarbij informatie- en kennisdeling, innovatie en regionale samenwerking (o.a. in publiek-private constructies) de sleutelwoorden zijn. Dit wordt tot stand gebracht door verschillende kennisbijeenkomsten voor lokale professionals en meerjarige partnerships met het bedrijfsleven;
- Verbinding van preventie en zorg;
De verbetering van de organisatie en financiering van een sluitende ketenaanpak op het gebied van preventie en zorg van overgewicht/obesitas. Dit kan door middel van een instrument om het aanbod van activiteiten en interventies op wijkniveau in kaart te brengen, zodat doorverwijzing van en naar verschillende professionals verbeterd wordt;
- Ondersteuning bij lokale evaluatie en monitoring;
Dit wordt gerealiseerd door het ontwikkelen en aanbieden van een eenduidig model voor het evalueren en monitoren van kwantitatieve en kwalitatieve gegevens van de integrale aanpak.

Op die manier kan elke gemeente geregeld inzage krijgen in de vorderingen en kan er op Limburgse schaal gemonitord worden hoever het staat met de realisatie van de gewenste ambities op het gebied van gezond gewicht.

4.5. Resultaten 2014-2016

4.5.1. Resultaten 2014

- De gemeenten en belangrijkste stakeholders zijn geïnformeerd over het provinciale aanvalsplan;
- De initiatiefnemers van dit plan gaan in overleg met de provincie over de verdere financiering en rol- en taakverdeling tijdens de uitvoeringsfase;
- Er wordt een kennisnetwerk overgewicht opgezet;
- De Provincie Limburg heeft een subsidieregeling met eenvoudige criteria ontworpen die bijdraagt aan het starten van initiatieven op lokaal niveau;
- De Provincie is met het landelijk JOGG-bureau tot overeenstemming gekomen over de financiering van de lokale financiële bijdragen en daarbij geboden ondersteuning;
- De gemeenten zijn geïnformeerd over de subsidieregeling en beraden zich op deelname;
- Er is een agenda opgesteld voor kennisbijeenkomsten met lokale professionals en stakeholders.

4.5.2. Resultaten 2015

- 60% van de Limburgse gemeenten heeft een aanvraag ingediend om een lokaal initiatief op te starten. Deze zijn beoordeeld en worden in de uitvoering begeleid;
- 50% van Limburgse gemeenten heeft het thema overgewicht op de agenda, heeft zich al dan niet in regionaal verband aangesloten bij JOGG en heeft een integrale aanpak gezond gewicht geformuleerd;
- Op lokaal niveau starten de eerste initiatieven en wordt kennis en kunde doorontwikkeld en verspreid. Nieuwe aanvragen zijn begeleid en beoordeeld;
- De uitvoering van de kennisprojecten uit spoor 3 is gestart.

4.5.3. Resultaten 2016

- 75% van de Limburgse gemeenten heeft een aanvraag ingediend om een lokaal initiatief op te starten. Deze zijn beoordeeld en worden in de uitvoering begeleid;
- 70% van Limburgse gemeenten heeft zich al dan niet in regionaal verband aangesloten bij JOGG en heeft een integrale aanpak gezond gewicht geformuleerd;
- De subsidiebudgetten van Provincie Limburg zijn uitgeput;
- De kennisprojecten zijn uitgevoerd, vertaald in praktische handvatten en instrumenten en verspreid onder gemeenten en relevante stakeholders.

Hoofdstuk 5: Monitoring en evaluatie

5.1 Doel

Snelheid en kwaliteit van de implementatie is een belangrijke succesfactor om binnen de Agenda voor Gezondheid en Zorg de doelen op het gebied van gezond gewicht te realiseren. Voor de uitvoering van onderhavig aanvalsplan is daarvoor op korte termijn regie, coördinatie en uitvoeringskracht nodig. Samen met de Provincie zal onder andere gestart moeten worden met de onderhandeling met het landelijk JOGG-bureau, het vormgeven van de provinciale subsidieregeling, het ondersteunen van gemeenten bij de aanvraag en het opzetten van de diverse kennisprojecten.

Het is daarbij noodzakelijk om spoedig na besluitvorming in Gedeputeerde Staten te vast te stellen welke actoren met welke middelen het proces van implementatie op gang kunnen brengen. De Provincie zal hiertoe aansluiting zoeken bij de meest natuurlijke stakeholders uit het veld en tevens kijken naar koppelingen met aanverwante programma's.

De gedetailleerde kosten voor de uitvoering van het aanvalsplan worden in het najaar van 2014 in kaart gebracht. Binnen spoor 3 zijn in ieder geval gelden gereserveerd om snelle implementatie van dit plan te realiseren. De huidige bij het aanvalsplan betrokken partners hebben overigens geen specifieke door de Provincie gefinancierde taken of provinciale kennisfunctie op het gebied van bestrijding van overgewicht en obesitas. Dat beperkt hun mogelijkheden om de uitvoering van dit plan te bekostigen uit de reguliere basissubsidie.

Snelheid en kwaliteit van de implementatie is een belangrijke succesfactor om binnen de Agenda voor Gezondheid en Zorg de doelen op het gebied van gezond gewicht te realiseren. Voor de uitvoering van onderhavig aanvalsplan is daarvoor op korte termijn regie, coördinatie en uitvoeringskracht nodig. Samen met de Provincie zal onder andere gestart moeten worden met de onderhandeling met het landelijk JOGG-bureau, het vormgeven van de provinciale subsidieregeling, het ondersteunen van gemeenten bij de aanvraag en het opzetten van de diverse kennisprojecten.

Het is daarbij noodzakelijk om spoedig na besluitvorming in Gedeputeerde Staten te vast te stellen welke actoren met welke middelen het proces van implementatie op gang kunnen brengen. De Provincie zal hiertoe aansluiting zoeken bij de meest natuurlijke stakeholders uit het veld en tevens kijken naar koppelingen met aanverwante programma's.

De gedetailleerde kosten voor de uitvoering van het aanvalsplan worden in het najaar van 2014 in kaart gebracht. Binnen spoor 3 zijn in ieder geval gelden gereserveerd om snelle implementatie van dit plan te realiseren. De huidige bij het aanvalsplan betrokken partners hebben overigens geen specifieke door de Provincie gefinancierde taken of provinciale kennisfunctie op het gebied van bestrijding van overgewicht en obesitas. Dat beperkt hun mogelijkheden om de uitvoering van dit plan te bekostigen uit de reguliere basissubsidie.

5.2 Methodiek en indicatoren

De methodiek die gebruikt wordt om te evalueren is in de vorm van een jaarlijkse procesevaluatie waarin ook de maatschappelijke effecten worden meegenomen.

Per jaar zullen de beoogde resultaten van dit plan worden geëvalueerd door middel van de registratie van activiteiten, bereik, succesfactoren, knelpunten en het samenwerkingsproces.

Evaluatie aan het eind van het traject in 2016 richt zich vervolgens op het behalen van het beoogde doelstellingen en op tevredenheid bij de direct betrokkenen, zoals gemeenten en overige stakeholders.

Om voldoende inzicht te krijgen in de lokale implementatie worden bij aanvang van de activiteiten uit spoor 1 en spoor 2 aan gemeenten gevraagd een overzicht te geven van de reeds lopende programma's ter bevordering van overgewicht. Bij beëindigen van de financiering rapporteren gemeenten over het aantal en inhoud van de activiteiten en het bereik van de beoogde doelgroep.

5.3. Lokale gegevensverzameling

Met het kennisproject lokale monitoring en evaluatie (zie spoor 3) worden gemeenten ondersteund bij het in kaart brengen van de proces- en effectresultaten van de eigen activiteiten via een logisch model voor de verzameling van kwantitatieve en kwalitatieve gegevens. Op basis hiervan kan een provinciale evaluatie op gedragsverandering en gezondheidseffecten uitgevoerd worden.

Zodra de gemeentelijke programma's uit de ontwerpfasen zijn, kunnen korte-, middel- en lange termijn effecten worden gemeten, middels een summatieve evaluatie. Het doel van een summatieve evaluatie is een kwantitatieve methode om te bepalen of de provinciale ambitie en doelstellingen op uitkomstniveau zijn behaald. De omvang hiervan is mede afhankelijk van additionele onderzoeksgelden.

Hoofdstuk 6: Begroting 2014-2016

6.1. Inleiding

De Provincie heeft een bescheiden budget beschikbaar gesteld voor de implementatie van het aanvalsplan overgewicht. Het is bedoeld als impuls geld voor het aanjagen, agenderen en versnellen van lokale, integrale planvorming, uitvoering van interventies en het ontwikkelen en verspreiden van nieuwe kennis.

Achterliggend doel is om deze investeringen een duurzaam vervolg te geven door andere financieringsbronnen en initiatieven te koppelen aan deze impuls op het gebied van gezond gewicht. Het ontwikkelen van meer PPS-constructies is hierbij een gewenste richting.

De begroting van dit aanvalsplan wordt gedekt door een basisfinanciering door Provincie in de periode 2014-2016. Deze gelden worden besteed aan de gemeentelijke eigen bijdrage voor JOGG, de gehonoreerde subsidieprojecten en de projecten op het gebied van kennisontwikkeling.

Deze basisfinanciering kan door additionele middelen uit overige financieringsbronnen worden verruimd. Dit kan afkomstig zijn van:

- De aanpalende beleidsprogramma's en uitvoeringsbudgetten van de Provincie;
- Het landelijke JOGG-bureau indien een deel van de ondersteuningsstructuur van JOGG in Limburg wordt georganiseerd;
- Onderzoeksprojecten in het kader van het vijfde preventieprogramma van ZonMw. Hierbij zijn vijf deelprogramma's geformuleerd voor de periode van 2014-2018, te weten (1) Opvoeding en Onderwijs, (2) Wonen en leven in een gezonde wijk en omgeving, (3) werk (en) is gezond, (4) preventie in de zorg en (5) vroege opsporing;
- Een bijdrage van een of meerdere grote bedrijven die vanuit hun MVO-beleid (maatschappelijk verantwoord ondernemen) mee willen helpen om het maatschappelijk probleem van overgewicht te reduceren;
- De reguliere, door de Provincie en gemeenten gefinancierde werkprogramma's van de GGD Zuid-Limburg, de GGD Limburg Noord, Huis voor de Zorg en (voor zover van toepassing) Huis voor de Sport Limburg.

Het programmateam dat verantwoordelijk wordt voor de uitvoering van dit plan, krijgt de opdracht mee om het beschikbare budget te vergroten door derde geldstromen te zoeken.

6.2. Begroting 2014, 2015, 2016

Budgetverdeling basisfinanciering Provincie Limburg	
Spoor 1	€ 350.000,00
Spoor 2	€ 300.000,00
Spoor 3	€ 300.000,00
 Totaal beschikbaar over 3 jaar	 € 950.000,00

De gelden zijn afkomstig van het budget voor de Agenda Gezond en Zorg.

In het uitvoeringsprogramma worden de bij deze budgetverdeling passende activiteiten nader uitgewerkt.

Deel 2: Uitvoeringsprogramma

Hoofdstuk 1: Inleiding

Het ambitieplan “Limburg op Gezond Gewicht” geeft de kaders en doelstellingen aan die de Provincie in samenwerking met stakeholders uit verschillende domeinen wil realiseren om meer Limburgers op gezond gewicht te krijgen. Het is onderdeel van de provinciale Agenda Gezondheid en Zorg en wordt uitgevoerd in afstemming met de andere programmaonderdelen op het gebied van werk, wijk en samenwerking.

In dit deel wordt aangegeven hoe de beleidsdoelstellingen van Limburg op Gezond Gewicht worden uitgevoerd gedurende de periode van 2014 tot en met 2016. De inzet in deze jaren is om de investeringen zo in te richten dat er een duurzaam netwerk ontstaat dat ook in de periode daarna een actieve rol speelt om overgewicht blijvend te agenderen en kennis te bundelen. Tevens is de ambitie om in deze jaren al de eerste resultaten te boeken ten aanzien van de verbetering van de gezondheidstoestand van de Limburgers. De rol van de Provincie hierbij is vooral faciliterend en stimulerend om samenwerkingsstructuren op alle niveaus te versterken en zo mogelijk te versnellen.

In de volgende hoofdstukken wordt aangegeven op welke wijze er per jaar uitvoering wordt gegeven aan de genoemde drie sporen uit deel 1. Per spoor wordt kort aangegeven wat het doel is en hoe de uitvoering tot stand gaat worden gebracht. Vervolgens wordt het beschikbare budget genoemd en een samenvatting gegeven van resultaten, activiteiten en actoren.

Hoofdstuk 2: Spoor 1 “Bevorderen van integrale samenwerking en structuurversterking”

2.1. Wat

Hoofddoel: het versterken en versnellen van (boven)lokale, integrale en meerjarige programma's overgewicht in alle Limburgse gemeenten.

Smartdoel: in 2016 hebben 20 van de 33 gemeenten de bestrijding van overgewicht structureel geagendeerd en wordt er op basis van een integraal plan van aanpak uitvoering gegeven aan concrete activiteiten in wijk, gemeente of gemeentelijk samenwerkingsverband. Hiertoe sluiten de gemeenten zich aan bij JOGG.

2.2. Hoe

Om uitvoering te geven aan spoor 1 worden de volgende stappen gezet.

- **Formulering aanbod**
Er wordt in overleg met het landelijk JOGG-bureau een passend aanbod ontwikkeld voor alle Limburgse gemeenten. In het aanbod staat duidelijk verwoord wat de concrete, lokale meerwaarde is van de aansluiting bij JOGG en welke ondersteuning een gemeente kan krijgen voor ontwikkeling en uitvoering van een integraal plan van aanpak. De Provincie zal in onderhandeling met JOGG uiteindelijk vaststellen op welke wijze de gemeentelijke eigen bijdrage vergoed kan worden. Daarbij is het gewenst dat kleine en middelgrote gemeenten bereid zijn om zich te bundelen in een samenwerkingsverband van minimaal drie gemeenten.
- **Belangstellingsregistratie**
Het aanbod wordt gecommuniceerd naar alle Limburgse gemeenten en via een belangstellingsregistratie wordt gedurende een periode van enkele maanden bekeken welke gemeenten zich collectief willen aansluiten. De vergoeding van de Provincie geldt voor de contractperiode van drie jaar mits de gemeenten zich voor een nader te bepalen datum in 2015 aanmelden. In de periode van september 2014 tot begin 2015 worden in diverse regio's voorlichtingsdagen georganiseerd om het aanbod te verduidelijken en vragen te kunnen beantwoorden. Gemeenten die de eigen bijdrage aan JOGG al hebben betaald, kunnen aanspraak maken op een compensatie, mits dit wordt besteed aan activiteiten in het kader van voorkomen en bestrijden van overgewicht.
- **Contractering**
Na de belangstellingsperiode wordt gekeken welke gemeenten zich op welke wijze willen aansluiten en worden de contracten met het landelijk JOGG-bureau opgesteld. De Provincie bepaalt de vergoeding en geeft aan op welke wijze de gemeenten hier aanspraak op kunnen maken.
- **Start ondersteuning**
De samenwerkingsstructuur wordt in beeld gebracht en de ondersteuning wordt daarop aangepast. Elke regionaal samenwerkingsverband van gemeenten krijgt gedurende drie jaar intensieve ondersteuning door middel van coaching, training, advisering, praktische handvatten en voorbeelden, thema-materialen en tal van andere hulpmiddelen.
- **Vervolgperiode**

Na drie jaar kiezen de gemeenten voor een eventuele verlenging van het “JOGG-lidmaatschap”, waarbij verdere maatwerk-afspraken voor ondersteuning gemaakt kunnen worden op basis nieuwe initiatieven of mogelijk nieuwe financieringsbronnen.

2.3. Budget

Het budget dat de Provincie beschikbaar stelt voor de vergoeding aan de gemeentelijke eigen bijdrage²² aan JOGG zal maximaal € 350.000,- bedragen.

²² De standaardbedragen voor de zogenaamde JOGG-fee bedragen € 10.000,- per jaar voor gemeenten met meer dan 50.000 inwoners en € 5.000,- voor gemeenten met een inwoneraantal van minder dan 50.000. JOGG hanteert kortingstarieven voor gemeenten die een aanvraag doen in een samenwerkingsverband. De Provincie zal met JOGG onderhandelen welke kortingen mogelijk zijn voor de Limburgse situatie.

2.4. Samenvatting

2014	Resultaten <ul style="list-style-type: none"> ▪ De Provincie bepaalt welke vervolgoopdrachten aan partijen gemaakt moeten worden om te starten met de implementatie van het uitvoeringsplan. ▪ De samenwerkingsafspraken van de Provincie met het landelijke JOGG-bureau zijn vastgesteld. ▪ Gemeenten en stakeholders zijn geïnformeerd, geënthousiasmeerd en overwegen deelname. ▪ De opdrachtnemers van het aanvalsplan zetten een team van specialisten op om de realisering van het uitvoeringsprogramma mogelijk te maken.
	Activiteiten <ul style="list-style-type: none"> ▪ De Provincie geeft opdracht aan de initiatiefnemers om verschillende onderdelen van het plan te gaan uitvoeren. ▪ De onderhandeling met het landelijke JOGG-bureau wordt gevoerd, waarna een definitief aanbod voor de Limburgse gemeente wordt opgesteld. ▪ In de periode september 2014 – begin 2015 worden voorlichtingsmiddagen georganiseerd voor Limburgse gemeenten over het aanbod m.b.t. aansluiting bij JOGG. ▪ Er wordt een belangstellingsregistratie gehouden onder de Limburgse gemeenten. ▪ Er wordt bepaald welke gemeenten aan de slag gaan met JOGG. Voorbereidingen voor maatwerk-ondersteuning worden getroffen.
2015	Resultaten <ul style="list-style-type: none"> ▪ 50% van Limburgse gemeenten heeft het thema overgewicht op de agenda, heeft zich in regionaal verband aangesloten bij JOGG en heeft een integraal aanpak gezond gewicht geformuleerd.
	Activiteiten <ul style="list-style-type: none"> ▪ Er wordt in afstemming met het landelijk bureau een team van experts ingezet om ondersteuning te bieden op het gebied van de vijf pijlers van de JOGG-methodiek. ▪ Gemeenten die voor JOGG hebben gekozen, krijgen ondersteuning bij het opstellen van een integrale plan van aanpak op het gebied van overgewicht en obesitas. ▪ Er wordt een provinciaal monitoringsysteem opgezet om de ontwikkelingen en processtappen van de integrale aanpak per gemeentelijk samenwerkingsverband.
2016	Resultaten <ul style="list-style-type: none"> ▪ 70% van Limburgse gemeenten heeft zich al dan niet in regionaal verband aangesloten bij JOGG en heeft een integrale aanpak gezond gewicht geformuleerd; ▪ Het budget voor spoor 1 van de Provincie Limburg is uitgeput. Gemeenten kunnen zich niet meer aanmelden voor een vergoeding van de JOGG-bijdrage.
	Activiteiten <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ondersteunen van individuele gemeenten en samenwerkingsverbanden op het gebied van integrale planvorming en uitvoering.
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> ▪ GGD'en Limburg ▪ Huis voor de Sport ▪ Huis voor de Zorg ▪ Landelijk JOGG-bureau ▪ Diverse provinciale experts ▪ Academische Werkplaats Publieke Gezondheid ▪ Kennisnetwerk publieke gezondheid Limburg

Hoofdstuk 3: Spoor 2 “Versnellen en versterken van de lokale uitvoering”

3.1. Wat

Dit spoor wordt ondersteund door een provinciale stimuleringsregeling voor gemeenten, waarbij zij middelen kunnen krijgen voor de inkoop van interventies of de financiering van een regisseur die initiatieven verbindt en partijen laat samenwerken aan een gezamenlijke opgave op het gebied van gezond gewicht.

De Provincie kiest hierbij voor een subsidieregeling, waarbij zorgvuldig wordt bewaakt dat gehonoreerde projecten passen bij de ambitie en doelen van dit plan. De regeling wordt opengesteld voor gemeenten die op basis van een integrale benadering en met meerdere partijen kiezen voor zo effectief mogelijke interventies.

3.2. Hoe

De Provincie stelt een stimuleringsregeling op voor gemeenten ten behoeve van activiteiten op het gebied van gezond gewicht. De regeling kent een heldere procedure, waarbij besluitvorming over honorering snel na de aanvraag plaatsvindt en verantwoording op hoofdlijnen gevraagd wordt. Er wordt gestuurd op duurzame verankering door het betrekken van nieuwe partijen of meerdere financieringsbronnen.

De Provincie hecht belang aan het inzetten van interventies en projecten waarvan de werking en het effect op de doelgroep bekend is of als zeer kansrijk wordt gezien.²³

De stimuleringsregeling kent de volgende toetsingscriteria.

Algemeen

- De aanvraag wordt ingediend door een gemeente, een samenwerkingsverband van gemeenten of een samenwerkingsverband van organisaties met de gemeente als penvoerder.
- De aanvraag is onderdeel van een integraal plan van aanpak (al dan niet reeds in uitvoering) op het gebied van gezondheidspreventie in het algemeen en bestrijding van overgewicht/obesitas in het bijzonder.
- De aanvraag betreft de financiering van een inhoudelijk project, de inkoop van een interventie of de (gedeeltelijke) financiering van een projectleider/regisseur ten behoeve van de uitvoering van een plan van aanpak.
- Er zal nader worden gekeken naar de spreiding van aanvragen over de provincie. Bovenlokale projecten komen ook in aanmerking voor financiering.

²³ In Nederland zijn een groot aantal interventies op het gebied van overgewicht, sport, bewegen en voeding beschikbaar. De werking van deze interventies is niet altijd duidelijk en/of wetenschappelijk onderbouwd. Het Centrum Gezond Leven van RIVM en haar partners beoordelen interventies op effectiviteit. Dit gebeurt via het Erkenningstraject. Interventie-eigenaren kunnen hun interventie via dit traject laten beoordelen op kwaliteit, uitvoerbaarheid en effectiviteit. Zo wordt zichtbaar wat werkt voor professionals werkzaam bij [GGD](#), [GGZ](#), thuiszorg, in de eerste lijn en opdrachtgevers zoals gemeenten en zorgverzekeraars.

Specifiek

- De doelgroep betreft een van de volgende categorieën: jeugd vanaf de zwangerschapsperiode tot 19 jaar, de opvoeders van de jeugd (zowel ouders als professionals), werknemers of ouderen.
- De aanvrager is verplicht om in netwerkverband de voortgang en resultaten te delen.
- De aanvrager geeft aan dat hij middelen heeft vrijgemaakt om het project te monitoren en jaarlijks te evalueren op proces en effectresultaten (ook op maatschappelijke effecten).
- Aanvragen uit de regio's waar de gezondheidsachterstand in het algemeen en de overgewichtproblematiek hoger is dan gemiddeld, kunnen rekenen op een hoger subsidiebedrag. Bij deze aanvragen zal voor zover van toepassing rekening worden gehouden met interculturele verschillen.
- De ingediende aanvragen bestaan zoveel mogelijk uit wetenschappelijk erkende interventies (positief beoordeeld door het Centrum Gezond Leven van het RIVM, het programma Effectief Actief van NISB, of andere gezondheidsbevorderende instituten). Ook kansrijke interventies die wetenschappelijk begeleid worden met de intentie om toetsing voor landelijke erkenning binnen twee jaar na aanvraag te realiseren, komen in aanmerking. Meerjarige activiteiten die al eerder met succes zijn gestart en worden gecontinueerd, komen tevens voor financiering in aanmerking.

Toetsing zal plaatsvinden door de Provincie, die daarbij geadviseerd wordt door de partijen en experts uit het netwerk.

3.3. Budget

Voor de provinciale impuls ten behoeve van lokale initiatieven is gedurende de looptijd van het aanvalsplan in totaal € 300.000,- beschikbaar. De regeling wordt in het najaar van 2014 vastgesteld, gepubliceerd en aansluitend gecommuniceerd naar gemeenten en stakeholders.

De Provincie zal het maximumbedrag per aanvraag en de periode van indiening nader bepalen en in de vorm van een werkbudget ter beschikking stellen. Daarbij geldt dat de vergoeding van de Provincie nooit meer dan 50% van het uitvoeringsbudget bedraagt.

De regeling vanuit de Provincie is bedoeld als impulsgeld voor specifieke activiteiten op het gebied preventie en behandeling van overgewicht en obesitas. Voor meer complexe en omvangrijke projecten wordt geadviseerd om te zoeken naar additionele middelen. Mogelijk bronnen van financiering zijn bijvoorbeeld de regeling 'Leefbaarheid en Groen' van de Provincie, de landelijke Sportimpuls-subsidie, de nieuwe GIDS-gelden (Gezond in de Stad) of een financiering vanuit de private sector. Zie verder bijlage 3.

3.4. Samenvatting

2014	Resultaten <ul style="list-style-type: none"> ▪ De Provincie Limburg heeft een heldere subsidieregeling met criteria vastgesteld die bijdraagt aan het starten van initiatieven op lokaal niveau en heeft deze gecommuniceerd; ▪ Lokale partijen bereiden een eerste aanvraag voor.
	Activiteiten <ul style="list-style-type: none"> ▪ Het ontwikkelen en vaststellen van de provinciale subsidieregeling; ▪ Het communiceren van de regeling naar de gemeenten; ▪ Het beoordelen van de aanvragen van de gemeenten, getoetst op kwaliteit en relevantie; ▪ Het voorlichting geven aan gemeenten en lokale stakeholders over de regeling.
2015	Resultaten <ul style="list-style-type: none"> ▪ 60% van de Limburgse gemeenten heeft een aanvraag ingediend om een lokaal initiatief op te starten. Deze zijn beoordeeld en, indien voldaan is aan de criteria, uitgekeerd; ▪ Op lokaal niveau starten de eerste initiatieven die mede door de provinciale subsidieregeling tot uitvoering kunnen worden gebracht; ▪ Nieuwe aanvragen worden begeleid, beoordeeld en gemonitord.
	Activiteiten <ul style="list-style-type: none"> ▪ Het beoordelen en toekennen van subsidies ten behoeve van lokale initiatieven; ▪ Het voorlichting geven aan gemeenten en lokale stakeholders over de regeling; ▪ Het monitoren van de uitvoering van de regeling en de voortgang van de lokale projecten.
2016	Resultaten in 2016 <ul style="list-style-type: none"> ▪ 75% van de Limburgse gemeenten heeft een aanvraag ingediend om een lokaal initiatief op te starten. Deze zijn beoordeeld en worden in de uitvoering begeleid; ▪ De subsidiebudgetten van Provincie Limburg zijn uitgeput.
	Activiteiten <ul style="list-style-type: none"> ▪ Het beoordelen en toekennen van subsidies ten behoeve van lokale initiatieven; ▪ Voorlichting geven aan gemeenten en lokale stakeholders over de regeling; ▪ Het monitoren van de uitvoering van de regeling en de voortgang van de lokale projecten.
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De GGD's van Limburg ▪ Huis voor de Sport ▪ Interventie-eigenaren ▪ Wetenschappelijke expert o.a. van Maastricht University

Hoofdstuk 4: Spoor 3 “Kennisontwikkeling en kennisverspreiding”

4.1. Wat

Ten behoeve van het versterken van de uitvoering op lokaal niveau, zet de Provincie in op het ontwikkelen en verspreiden van lokaal benodigde kennis op het gebied van preventie en behandeling van overgewicht. De Provincie kiest hierbij voor de volgende kennisprojecten die op basis van de veldconsultaties als meest noodzakelijk en meest gewenst naar voren zijn gekomen.

- **Netwerkontwikkeling en kennisdeling**
Ontwikkelen van een provinciaal netwerk overgewicht, waarbij informatie- en kennisdeling, innovatie en regionale samenwerking de sleutelwoorden zijn.
- **Verbinding van preventie en zorg**
De verbetering van de organisatie en financiering van een sluitende ketenaanpak op het gebied van preventie en zorg van overgewicht/obesitas.
- **Ondersteuning bij lokale evaluatie en monitoring**
De Provincie wil de gemeenten ondersteunen met een eenduidige methodiek voor evalueren en monitoren van de effecten en procesuitkomsten van de integrale benadering. Op die manier kan elke gemeente geregeld inzage krijgen in de vorderingen en kan er op Limburgse schaal gemonitord worden hoever het staat met de realisatie van de gewenste ambities op het gebied van gezond gewicht.

Deze projecten starten in 2014 en leiden tot concrete producten en diensten voor het lokale niveau.

4.2. Hoe

De bovengenoemde kennisontwikkeling wordt zoveel mogelijk projectmatig uitgevoerd tijdens de looptijd van het aanvalsplan. De volgende activiteiten zijn per kennisproject voorzien:

- **Netwerkontwikkeling en kennisdeling**
 - Het opzetten van een provinciaal kennis- en informatienetwerk “Gezond Gewicht” waarin kennis wordt verzameld, gebundeld en gedeeld en waarin actoren uit diverse domeinen regelmatig bij elkaar komen om trends en ontwikkelingen te bespreken. Dit kan onderdeel zijn van het bestaande kennisnetwerk Publieke Gezondheid Limburg;
 - Het organiseren van een jaarlijkse werkconferentie voor alle Limburgse gemeenten;
 - Het aanbieden van kennisbijeenkomsten voor lokale professionals die rechtstreeks betrokken zijn bij de uitvoering van plannen en interventies op het gebied van overgewicht en obesitas;
 - Het verzamelen en verspreiden van goede voorbeelden, knowhow en ervaringen uit de Limburgse regio's middels een digitaal platform;
 - Het verkennen en opbouwen van provinciale of regionale PPS-constructies, waarin vooral verbinding wordt gezocht met het Limburgse bedrijfsleven (zoals waterleidingmaatschappijen, food- en retail bedrijven, industrie en zorgverzekeraars, de Kennis-As Limburg en regionale ondernemers- en innovatienetwerken.

▪ **Verbinding preventie en zorg**

Het betreft hier met name de ontwikkeling van een instrument om het aanbod van activiteiten op het gebied van overgewicht/obesitas tot op wijkniveau in kaart te brengen. Hierdoor kan er beter informatie-uitwisseling tussen de professionals in de nulde-, eerste- en tweedelij plaatsvinden, evenals doorverwijzing naar de juiste loketten.

Vanuit bovengenoemd kenniswerk zullen de volgende activiteiten worden uitgevoerd:

- Analyse van en aansluiting bij huidige ontwikkelingen en trends op dit gebied, zoals het programma “regioregie” van CZ in Zuid-Limburg (waaronder het project Blauwe Zorg in Maastricht Heuvelland, het project Anders-Beter in de Westelijke Mijnstreek, het project Mijn Zorg in Parkstad) en het eerstelijnszorgprogramma voor kinderen met overgewicht in de regio Roermond en Weert door Meditta.
- Een haalbaarheidsonderzoek en instrumentontwikkeling ten behoeve van dataverzameling en dataontsluiting van specifiek aanbod op het gebied van overgewicht en obesitas op wijkniveau. Doel hiervan is om in de keten tussen nulde-, eerste- en tweedelij goede informatie-uitwisseling en doorverwijzingsmogelijkheden te realiseren.

Dit project zal in samenwerking met behandelaars, verzekeraars en (boven)lokale zorginstanties worden uitgewerkt.

▪ **Ondersteuning bij lokale evaluatie en monitoring**

De Provincie zal in nauw overleg met de academische werkplaats Publieke Gezondheid Limburg en het landelijk JOGG-bureau een logisch model voor monitoring en evaluatie ontwikkelen en ter beschikking stellen aan Limburgse gemeenten die actief aan de slag gaan met een integraal plan voor de bestrijding van overgewicht en obesitas. Een logisch model is essentieel bij het evalueren van programma's die sector overstijgend werken en meerdere determinanten van gezondheid beïnvloeden. Een logisch model helpt de gemeenten om heldere doelen (output/outcome) te stellen en beschrijft welke elementen de lokale organisatie omvat (input). Het helpt tevens bij het specificeren van de lokale evaluatie en de provinciale bundeling van evaluatie-gegevens.

4.3. Budgetindicatie

Voor de periode van 2014-2016 is een totaalbedrag van € 300.000,- gereserveerd. Dit wordt (indicatief) als volgt verdeeld over de verschillende kennisprojecten:

Netwerkontwikkeling en kennisdeling	€ 120.000,-
Verbinding preventie en zorg	€ 100.000,-
Ondersteuning bij lokale evaluatie en monitoring	€ 80.000,-

Deze budgetten kunnen verruimd worden met extra middelen vanuit andere financieringsbronnen indien doorontwikkeling of implementatie vereist is. Mogelijke bronnen van financiering zijn bijvoorbeeld ontwikkelgelden van zorgverzekeraars, budgetkoppelingen met andere provinciale programma's of financiering vanuit de private sector in publiek private samenwerkingsconstructies.

4.4. Samenvatting

2014	<p>Resultaat</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Een kennisnetwerk overgewicht dat werkt aan de coördinatie en implementatie van het uitvoeringsplan
	<p>Activiteiten</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Het opzetten van het netwerk dat start met de implementatie van de kennisprojecten; ▪ Het opstellen van een agenda voor kennisbijeenkomsten en een congres in 2015/2016; ▪ Het inventariseren van gegevens voor plan van aanpak “verbinding preventie en zorg”; <p>Verkennde gesprekken op regionaal en provinciaal niveau met zorgverzekeraars en overige kansrijke bedrijfspartners.</p>
2015	<p>Resultaat</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ De uitvoering van de kennisprojecten uit spoor 3 is gestart. <p>Activiteiten</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Organiseren van een Provinciaal congres “Limburg op Gezond Gewicht”; ▪ Organiseren van twee kennisbijeenkomsten voor lokale professionals en stakeholders; ▪ Er is een haalbaarheidsstudie uitgevoerd naar het opzetten van een instrument voor de dataverzameling van specifiek aanbod op wijkniveau; ▪ Afsluiten van de eerste samenwerkingsconvenanten in het kader van nieuwe PPS-constructies; ▪ Er wordt een logisch model voor lokale en provinciale evaluatie en monitoring opgesteld en getoetst.
2016	<p>Resultaat</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ De kennisprojecten zijn uitgevoerd, vertaald in praktische handvatten en instrumenten en verspreid onder gemeenten en relevante stakeholders. <p>Activiteiten</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Organiseren van nieuwe kennisbijeenkomsten voor lokale professionals en stakeholders; ▪ Planontwikkeling voor de implementatie en verspreiding van een “sociale kaart van het wijkaanbod” t.b.v. de verbinding preventie en zorg; ▪ Opzetten van meerdere PPS-constructies op lokaal en regionaal niveau; ▪ Uitvoering evaluatiegegevens voor effect- en procesresultaten van het aanvalsplan “Limburg op gezond gewicht”; ▪ Planvorming en aanbeveling voor de voorzetting van het kenniswerk na 2016.
Actoren	<ul style="list-style-type: none"> ▪ GGD's van Limburg ▪ Huis voor de Sport ▪ Huis voor de Zorg ▪ Bedrijven uit de diverse Limburgse regio's ▪ Zorgverzekeraars ▪ Eerste- en tweedelijnszorgaanbieders

Hoofdstuk 5: Organisatie en samenwerking

5.1. Organisatie en financiering

Snelheid en kwaliteit van de implementatie is een belangrijke succesfactor om binnen de Agenda voor Gezondheid en Zorg de doelen op het gebied van gezond gewicht te realiseren. Voor de uitvoering van onderhavig aanvalsplan is daarvoor op korte termijn regie, coördinatie en uitvoeringskracht nodig. Samen met de Provincie zal onder andere gestart moeten worden met de onderhandeling met het landelijk JOGG-bureau, het vormgeven van de provinciale subsidieregeling, het ondersteunen van gemeenten bij de aanvraag en het opzetten van de diverse kennisprojecten.

Het is daarbij noodzakelijk om spoedig na besluitvorming in Gedeputeerde Staten vast te stellen welke actoren met welke middelen het proces van implementatie op gang kunnen brengen. De Provincie zal hiertoe aansluiting zoeken bij de meest natuurlijke stakeholders uit het veld en tevens kijken naar koppelingen met aanverwante programma's.

De gedetailleerde kosten voor de uitvoering van het aanvalsplan worden in het najaar van 2014 in kaart gebracht. Binnen spoor 3 zijn in ieder geval gelden gereserveerd om snelle implementatie van dit plan te realiseren. De huidige bij het aanvalsplan betrokken partners hebben overigens geen specifieke door de Provincie gefinancierde taken of provinciale kennisfunctie op het gebied van bestrijding van overgewicht en obesitas. Dat beperkt hun mogelijkheden om de uitvoering van dit plan te bekostigen uit de reguliere basissubsidie.

5.2. Samenwerking

De uitvoering van het plan zal in nauwe samenwerking met tal van stakeholders en relevante spelers ter hand worden genomen. Daarbij wordt in elk geval gedacht aan de volgende organisaties en samenwerkingsverbanden:

- Overige programma's en agenda's van de Provincie (Leefbaarheid, Zorg en Gezondheid, Sport, etc.);
- Het bestaande kennisnetwerk "publieke gezondheid" van de beide GGD's;
- De universiteit van Maastricht en de academische werkplaats publieke gezondheid;
- Het landelijke JOGG-bureau. Inzet hierbij is dat de reguliere ondersteuning van JOGG-gemeenten zoveel mogelijk vanuit Limburg wordt uitgevoerd. Het gaat hierbij om de inzet van coaches, accountmanagement en experts;
- Bestaande regionale samenwerkingsverbanden van gemeenten (bijv. GG7), industrieën en bedrijfsleven (Chemelot, Greenport), Health Campussen, etc.;
- Innovatieve ontwikkelingsprogramma's van zorgverzekeraars en eerste- of tweedelijns zorgorganisaties.

Hoofdstuk 6: Provinciale uitvoeringsagenda

6.1. Activiteitenoverzicht

	2014	2015	2016
Spoor 1 Versterking lokale infrastructuur	De onderhandeling met het landelijke JOGG-bureau wordt gevoerd, waarna een definitief aanbod voor de Limburgse gemeente wordt opgesteld.	Er wordt in afstemming met het landelijk bureau een team van Limburgse specialisten gevormd en ingezet om ondersteuning te bieden op het gebied van de vijf pijlers van de JOGG-methodiek.	Ondersteunen van individuele gemeenten en samenwerkingsverbanden op het gebied van integrale planvorming en uitvoering.
	In de periode september 2014-begin 2015 worden voorlichtingsmiddagen georganiseerd voor Limburgse gemeenten over het aanbod m.b.t. aansluiting bij JOGG.	Gemeenten die voor JOGG hebben gekozen, krijgen ondersteuning bij het opstellen van een integraal plan van aanpak op het gebied van overgewicht en obesitas.	
	Er wordt een belangstellingsregistratie gehouden onder de Limburgse gemeenten.	Er wordt een provinciaal monitoringsysteem opgezet om de ontwikkelingen en processtappen van de integrale aanpak per gemeentelijk samenwerkingsverband in kaart te brengen.	
	Er wordt duidelijk welke gemeenten aan de slag gaan met JOGG.		
	Vorbereidingen voor maatwerkondersteuning worden getroffen.		

	2014	2015	2016
Spoor 2 Stimulerende interventies	Het ontwikkelen en vaststellen van de provinciale subsidieregeling.	Het beoordelen en toekennen van subsidies ten behoeve van lokale initiatieven.	Het beoordelen en toekennen van subsidies ten behoeve van lokale initiatieven.
	Het communiceren van de regeling naar de gemeenten.	Het voorlichting geven aan gemeenten en lokale stakeholders over de regeling.	Het voorlichting geven aan gemeenten en lokale stakeholders over de regeling.
	Het beoordelen van de aanvragen van de gemeenten, getoetst op kwaliteit en relevantie.	Het monitoren van de uitvoering van de regeling en de voortgang van de lokale projecten.	Het monitoren van de uitvoering van de regeling en de voortgang van de lokale projecten.
	Het voorlichting geven aan gemeenten en lokale stakeholders over de regeling.		

	2014	2015	2016
Spoor 3 kennisprojecten	Het opzetten van het netwerk en het aanwijzen van een kwartiermaker voor de kennisprojecten.	Organiseren van een Provinciaal congres? "Limburg op Gezond Gewicht".	Organiseren van nieuwe kennisbijeenkomsten.
	Het opstellen van een agenda voor kennisbijeenkomsten en een congres in 2015/2016.	Organiseren van twee kennisbijeenkomsten voor lokale professionals.	Doorontwikkeling van de dataverzameling en – verspreiding voor de verbinding preventie en zorg.
	Het inventariseren van gegevens voor plan van aanpak "verbinding preventie en zorg".	Er is een haalbaarheidsstudie uitgevoerd naar het opzetten van een instrument voor de dataverzameling van specifiek aanbod op wijkniveau.	Opzetten van meerdere PPS-constructies op lokaal en regionaal niveau.
	Verkennde gesprekken op regionaal en provinciaal niveau met zorgverzekeraars en overige kansrijke bedrijfspartners.	Afsluiten van de eerste samenwerkingsconvenanten in het kader van nieuwe PPS-constructies.	Uitvoering evaluatiegegevens voor effect- en procesresultaten van het aanvalsplan "Limburg op gezond gewicht".
		Er wordt een logisch model voor lokale en provinciale evaluatie en monitoring opgesteld en getoetst.	Planvorming en aanbeveling voor de voorzetting van het kenniswerk en de kennisprojecten na 2016.

6.2. Begroting per doel per jaar

Limburg op gezond gewicht	2014	2015	2016	Totaal
Spoor 1				
Bijdrage aan JOGG	--	€ 350.000,-	--	€ 350.000,-
Spoor 2				
Bijdragen aan lokale uitvoering		€ 150.000,-	€ 150.000,-	€ 300.000,-
Spoor 3				
Netwerkontwikkeling	€ 40.000,-	€ 40.000,-	€ 40.000,-	€ 120.000,-
Verbinding preventie en zorg		€ 50.000,-	€ 50.000,-	€ 100.000,-
Monitoring & evaluatie		€ 40.000,-	€ 40.000,-	€ 80.000,-
Totaal	€ 40.000,-	€ 630.000,-	€ 280.000,-	€ 950.000,-

Bijlagen

Bijlage 1: Projectinrichting en samenstelling interview- en reflectiegroep

Stuurgroep

Zaak voor de Sport BV	Jack Opgenoord	directeur
Huis voor de Zorg	Jo Maes	directeur
GGD Zuid Limburg	Fons Bovens	directeur
GGD Limburg-Noord	Huup Marell	directeur
Zanskar T&C	Jaap de Graaf	projectleider
Zaak voor de Sport BV	Angelique Roemgens	secretariaat

Projectgroep

Huis voor de Sport Limburg	Colette van den Heuvel	adviseur
GGD Zuid Limburg	Nickee Rutten/Anita Vermeer	adviseur
GGD Limburg-Noord	Marie-Jeanne Aarts/Carla Maessen	adviseur
Zaak voor de Sport BV	Jaap de Graaf	projectleider
(Huis voor de Zorg)	(Marja Veenstra en Roel Sillen)	(adviseurs)

Provinciale klankbordgroep

Provincie Limburg	Peter van Dijk	gedeputeerde
Provincie Limburg	Rob Widdershoven	beleidsadviseur
Provincie Limburg	Fred Reinders	beleidsadviseur

Reflectiegroep Aanvalsplan Overgewicht Limburg

Risk Care	Merlijn van Bree	directeur
Maastricht University	Maria Jansen	bijzonder hoogleraar
Gemeente Heerlen	Erna Burg	beleidsadviseur
Gemeente Brunssum	Huub Quaadvlieg	afdelingshoofd
Gemeente Venlo	Bart Verheijden	beleidsadviseur
Obesitas Vereniging Nederland	Leo Peters	voorzitter Nederland
RosRobuust	Mirjam Kooistra	programma adviseur
Co-Eur	Barbara Bertina	algemeen directeur

Interviewgroep

Risk Care	Merlijn van Bree en	directeur
	Jeroen van Nieuwenhuizen	directeur
ICL	Bary Berghmans	algemeen directeur
RosRobuust	Mirjam Kooistra	programma adviseur
ZIO	Guy Schulpen	medisch directeur
Greenport	Martijn Valk	projectmanager
Gemeente Echt-Susteren	John Vestjens en	beleidsadviseur
	Geert Thissen	beleidsadviseur
Gemeente Venlo	Ramon Testroote,	wethouder
	Bart Verheijden en	beleidsadviseur
	Rob Pinge	beleidsadviseur

WML
Maastricht University

Orbis
Envida
Obesitasvereniging
Co-Eur patiëntenraad
Movare
Zorgverzekeraar CZ

Jeroen Ronden
Maria Jansen en
Stef Kremers
Jean Wijnands
Petra Paulussen
Leo Peters
Harry Bakels
Andrew Simons
Wiro Gruisen en
Madelon Pijls

sectormanager
bijzonder hoogleraar
hoogleraar
hoofd diëtiëk
manager
voorzitter Nederland
lid patiëntenraad
regiodirecteur
manager
programma manager

Bijlage 2: Programma en uitkomst regionale bijeenkomsten

Programma regionale bijeenkomsten (in casu Venlo)

Regionale bijeenkomst Limburg op Gezond Gewicht

Datum : maandag 19 mei 2014
Tijd : 14.00 – 17.00 uur
Locatie : GGD Venlo

Programma

14.00 uur	Opening en toelichting op het programma Jaap de Graaf, dagvoorzitter en projectleider Aanvalsplan Overgewicht
14.05 uur	Toelichting Provinciaal Aanvalsplan Overgewicht Dhr. P.H. van Dijk, gedeputeerde (zorg en welzijn) Provincie Limburg
14.15 uur	Landelijke ontwikkelingen en strategieën Andre van Schaveren, Convenant Gezond Gewicht
14.30 uur	Trendanalyse Overgewicht in Limburg GGD Zuid-Limburg en GGD Limburg-Noord
14.45 uur	Interview en vragenronde over de lokale praktijk
15.00 uur	Uitleg werkvorm en korte pauze
15.15 uur	Interactief aan de slag met vijf thema's (drie ronden van 20 minuten) <ul style="list-style-type: none">– Rol en taken provincie– Ambities 2025 en doelstellingen 2016– Focus op doelgroepen– Lokale speerpunten (individueel, fysieke en sociale omgeving)– Regionale/provinciale ondersteuning
16.15 uur	Verzameling belangrijkste uitkomsten
16.30 uur	Slotconclusies en hoe verder?
17.00 uur	Afsluiting

Uitkomst regionale bijeenkomsten

Uitkomst 19 mei	Uitkomst 20 mei
Rol en taken van de Provincie	
<ul style="list-style-type: none"> • Geen losse initiatieven van losse partijen belonen zonder groter perspectief • Sturing op ketenwerking, samenwerking partners – committeren • Stip formuleren (haalbaar bereik, vanuit behoeften lokale burgers / partijen). • Provincie moet niet bepalen • Focus aanbrengen • Vraaggericht • Lokaal aan zet, maatwerk (ook burgerinitiatieven) • Aanvullen wat er al is • Terugtrekkende overheid – zelfregulering • Laat het HOE over aan lokaal, biedt kaders met kwaliteitsnormen / regionaal belang • Faciliteer regionale verbanden volgens één gezamenlijk belang en visie t.b.v. schaal- en efficiencyvoordelen • Kennisverzameling en deling d.m.v. een speciale coördinator • Good-bad-practices delen • Smeerolie bestuurlijk draagvlak met ruimte voor lokale initiatieven • Databank met 'erkende' interventies/wijkactiviteiten, sport en beweegaanbod met lerende netwerken • Sport – 1° lijns verbinden • Urgentie en belang uitdragen 	<ul style="list-style-type: none"> • Meerjarige injectie t.b.v. structurele borging, politiek draagvlak en integrale programma's • Rol nodig van provinciaal regisseur / backoffice • Minder regels, meer vertrouwen in lokale initiatiefnemers • Budget op basis van kaders • Extra campagne t.b.v. kennis – bewustwording ook bij bedrijfsleven • Geen zwaar provinciaal platform (data, kennisuitwisseling) • Netwerk / pool van regisseurs (uitwisseling expertise/(bij)scholing) • Niet alles naar gemeenten, ook paraplu goed inrichten • Meer richten op werkzame interventies, niet op aanstellen van personen • Provinciale rol: <ul style="list-style-type: none"> - stimuleren integrale aanpak, op proces - provinciale JOGG - sturen op integrale aanpak en borging toekomst - duidelijke criteria, o.a. samenwerking • Ondersteuning op PPS(structuur partnerships, financiële prikkel) <ul style="list-style-type: none"> - Stimuleren deelname private partijen: sponsoring - Stimuleren deelname grote werkgevers in kader van vitality en duurzame inzetbaarheid • Inzetten nationale/provinciale rolmodellen/ambassadeurs

Ambitie 2025 – doelstelling 2016

Ambitie 2025

- Door een goede samenwerking in de Provincie, bundeling van krachten en het creëren van een gezamenlijk probleemeigenaarschap een Gezonde Limburger m.b.t. overgewicht
- Goede monitoring en benchmark-mogelijkheden
- Alle gemeenten een integrale aanpak
- De Limburger heeft een positieve houding t.o.v. bewegen en gewicht

Doelstelling 2016

- Creëren van een bewustwording / sense-of-urgency bij 1^e lijns-organisaties zoals scholen, huisartsen, gemeenten e.a. (de aantallen van nu zijn het probleem van de toekomst)
- Bekendmaken van wat je kunt als 1^e lijn, middels een menukaart / spoorboekje
- Goede initiatieven uitdragen
- Provincie faciliteert en stimuleert om regionaal / lokaal tot een aanpak te komen
- Provincie start initiatieven en betreft zorgverzekeraars

Ambitie 2025

- Trots op Limburg
- Limburg is niet minder dan de andere Provincies
- Limburg is de 1^e Blue-Zone-Provincie van NL <http://www.bluezones.com/>
- Alle Limburgse gemeenten hebben een integraal plan van aanpak, waarbij de financiën geborgd zijn in de diverse beleidsterreinen

Doelstelling 2016

- Provincie heeft een ondersteuningsstructuur ingericht t.b.v. het realiseren van bovenlokale randvoorwaarden (onderzoek campagne, €€'s, kwaliteitsborging) en het ondersteunen van gemeenten om te komen tot een integraal aanvalsplan
- Provincie is ambassadeur naar gemeenten en naar de individuele burger
- Provincie is regisseur, initiator en kartrekker

Focus doelgroepen

- Allochtonen en hun omgeving
- Jeugd – 9 maanden tot 19 jaar inclusief de ouders (tot 4 jaar alleen de ouders)
- Senioren
- Volwassenen – ouders

Randvoorwaarden:

- spilfiguur die de link maakt naar de cultuur en taal
 - Maatwerk op lokaal niveau
- Niet op te veel doelgroepen focussen. Maak een stip op de horizon en biedt gemeenten daarbinnen de mogelijkheid om op lokaal niveau op maat te werken.

- Het gezin
- Leefomgeving: consultatiebureaus; kinderdagverblijf; school ; sportverenigingen; verloskundigen; opa's en oma's
- Focus op opvoeder en jeugd
- Ambassadeurs (om opvoeders en jeugd te ondersteunen)
- Focus leggen wel belangrijk maar pak dit breed op. De leefomgeving is je vindplaats en zijn je intermediairs.
- Pak het integraal aan.
- De mindset rondom voeding, bewegen en overgewicht moet veranderen: ook de ambassadeurs gebruiken om dit te bewerkstelligen

Lokale speerpunten*

* ten aanzien van de 3 benoemde domeinen werd unaniem geoordeeld dat interventie van en samenhang tussen de domeinen essentieel is. Een integrale aanpak werd daarom geadviseerd.

Individueel gedrag	Fysieke omgeving	Sociale omgeving	Individueel gedrag	Fysieke omgeving	Sociale omgeving
Overgewicht als probleem zien Gezonde voeding belangrijker dan bewegen Voorlichting Social Marketing Jong geleerd is oud gedaan Aandacht voor gezondheid op scholen Verleiden... Lekker in je vel zitten	Informatievoorziening m.b.t. aanbod in de winkels Cafeteria om de hoek €€'s en informatie Benutten / doorleiden landelijke kennis	Richten op ouders Gebruik maken van rolmodellen Cultuurverschillen Bewegen financieel mogelijk maken Afspraken op school Pedagogische ondersteuning op scholen Verbinding zorgverleners aan beweegaanbieders	Minder belangrijk dan fysieke en sociale omgeving Voorlichting Mindsetting Zelfredzaamheid Sport vs. bewegen Intrinsieke motivatie Kleine doelen principe	Richten op scholen – KDV – Sportkantine Vergunningen Fietsvriendelijke schoolomgeving / parkeerverbod Sportverenigingen klaar stomen voor kinderen met 'overgewicht' Schoolzwemmen Moestuinen Gezonde producten goedkoper maken	Ouders Vrienden Opa's en oma's Vrijwilligers benutten Rolmodellen

Rol regionale / provinciale ondersteuningsstructuur

<ul style="list-style-type: none"> • Kennisdeling • Efficiency • Uniformiteit • Evaluatie en voortgang • Bestuurlijke verankering • Backoffice lokale projectteams • GGD Kennisbank • Verbinding provinciaal - nationaal <p>KSF</p> <ul style="list-style-type: none"> • couleur locale, wijk gebonden 	<ul style="list-style-type: none"> • Stimuleren samenwerkingsverband • Kennisdeling • Kosten efficiency • JOGG opplussen met regionale – provinciale paraplu • Overzicht – data - netwerk • Kwaliteit • Monitoring • Bijscholing voor lokaal (uitvoerders, beweegmaatje, vrijwilliger, Buurtsportconsulent) • Campagne? <p>KSF</p> <ul style="list-style-type: none"> • leefstijl centraal, couleur locale, competentieprofiel regisseur
---	--

Bijlage 3: Overzicht regelingen, methodieken en interventies

Landelijke subsidieregelingen

Er zijn verschillende mogelijkheden voor gemeenten, scholen en (sport)verenigingen om extra financiering te krijgen voor uitvoering van activiteiten op het gebied van gezond gewicht.

- **Onderwijsagenda Sport Bewegen en Gezonde Leefstijl**
De onderwijsagenda stimuleert scholen om te komen tot schoolbeleid voor sport, bewegen en een gezonde leefstijl. Zie www.gezondeschool.nl
- **Sportimpuls (Sport en Bewegen in de Buurt)**
De sportimpuls ondersteunt lokale sport- en beweegaanbieders financieel bij de opzet van activiteiten die ze ondernemen om meer mensen te laten sporten en bewegen. Zie www.sportindebuurt.nl
- **Buurtsportcoach**
Om gemeenten te ondersteunen bij het stimuleren van meer sportdeelname en een gezonde en actieve leefstijl, wordt de impuls van combinatiefuncties versterkt met extra buurtsportcoaches. Zie www.sportindebuurt.nl
- **Kinderen op sportief gewicht.**
Dit is een extra sportimpulsprogramma voor lokale interventies op het gebied van gezond gewicht voor kinderen van 0-4 jaar en 12-18 jaar en hun ouders. Zie www.sportindebuurt.nl
- **Gezond in de stad (Stimuleringsprogramma GIDS, Lokale Aanpak Gezondheidsachterstanden)**
Dit door het Ministerie van VWS gefinancierde programma wordt uitgevoerd door Pharos en Platform 31 en heeft als doel om gemeenten te helpen bij het versterken van hun lokale aanpak van gezondheidsachterstanden. Het betreft hier een decentralisatie-uitkering voor grote steden. In Limburg kunnen Venlo, Roermond, Sittard-Geleen, Maastricht, Heerlen, Kerkrade en Brunssum hiervan gebruik maken. Zie www.gezondin.nu

Landelijke methodieken

- **Gezonde School Methodiek.**
Een Gezonde School is een school die structureel, planmatig en integraal werkt aan het verbeteren van de gezondheid van de eigen leerlingen/studenten, medewerkers en ouders. Zie www.gezondeschool.nl
- **Vignet Gezonde School.**
Een erkenningsysteem voor scholen die de methodiek van de Gezonde School toepassen. Zie www.gezondeschool.nl/po/vignet-gezonde-school-po/
- **Jongeren op gezond gewicht (JOGG)**
JOGG is een lokale methodiek voor de aanpak van overgewicht in wijken, buurten en dorpen op basis van vijf pijlers, te weten politiek-bestuurlijk draagvlak, publiek-private samenwerking, sociale marketing, evaluatie & monitoring en de verbinding preventie en zorg. Zie www.jogg.nl.

Erkenning van interventies

In Nederland zijn verschillende instituten betrokken bij de beoordeling en erkenning van gezondheidsinterventies. Zij hebben hiervoor verschillende databases online, waarop gekeken kan worden welke interventies al dan niet beoordeeld zijn en een bepaalde vorm van erkenning hebben. Landelijk wordt bekeken hoe de verschillende databases nog beter op elkaar kunnen worden afgestemd.

1. Het Centrum Gezond Leven van het RIVM (www.loketgezondleven.nl). In deze databank staan 217 interventies op het gebied van overgewicht beschreven, waarvan er een met de beoordeling “goede aanwijzing voor effectiviteit” , een met “eerste aanwijzing voor effectiviteit” , 25 met “goede onderbouwing” en ten slotte 20 met “goed beschreven”.
2. Het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (www.effectiefactief.nl)
3. Het Nederlands Jeugd Instituut met de databank voor effectieve jeugdinterventies (www.nji.nl/nl/Databanken/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies)
4. Movisie met een databank voor effectieve sociale interventies (<http://www.movisie.nl/databank-effectieve-sociale-interventies>)
5. Platform 31 met een kennisbank “ wat werkt in de wijk?” (kennisbank.platform31.nl)

Kansrijke initiatieven Limburg

In Limburg zijn een aantal interventies en kansrijke initiatieven ontwikkeld op het gebied van overgewicht, sport & bewegen en/of voeding. Een aantal van deze initiatieven zijn landelijk beoordeeld en erkend; anderen worden wetenschappelijk begeleid of hebben kansrijke bouwstenen voor de werking in de praktijk . Een aantal van deze initiatieven zullen hieronder worden toegelicht.

- **Active Living van de GGD Zuid-Limburg**
Active Living richt zich primair op het stimuleren van beweeggedrag van kinderen op basisscholen in de groepen 6 tot en met 8. Active living is met name gericht op veranderingen van de fysieke omgeving. Door middel van een promotieonderzoek wordt gekeken of de methodiek Active Living bijdraagt aan een verbetering van het beweeggedrag bij de leerlingen.
- **Goede voeding hoeft niet veel te kosten van de GGD Zuid Limburg**
In de cursus ‘goede voeding hoeft niet veel te kosten’ leren mensen concreet hoe ze met weinig geld toch gezond kunnen eten. Deze interventie is bedoeld voor mensen met een (zeer) laag inkomen en/of (dreigende) financiële problemen. Het lopende onderzoek naar deze interventie kan mogelijk de effectiviteit aantonen, waarmee dit de eerste voedingsinterventie gaat worden die evidence-based is.
- **RealFit van Huis voor de Sport Limburg**
RealFit is een 13 weken durende multidisciplinaire cursus voor jongeren met overgewicht tussen de 13 en 18 jaar. Het hoofddoel van RealFit is dat deze jongeren via deze cursus zich actief inzetten om een gezond gewicht te bereiken. RealFit bestaat uit beweglessen, voedingslessen, vaardigheidslessen en ouderbijeenkomsten. In 2014 is RealFit als enige interventie op het gebied van overgewichtpreventie erkend door het Centrum Gezond Leven als ‘bewezen effectief: goede aanwijzingen voor effectiviteit’.
- **Shape van de gemeente Venlo**
Gebaseerd op de cursus Real Fit is het programma Shape. Het is een initiatief van het Sportbedrijf van de Gemeente Venlo dat zij in samenwerking met de GGD Limburg-Noord, VieCuri Vitaal en de Health & Racket Club heeft ontwikkeld. Het programma duurt 14 weken en heeft een aantal verschillende thema’s: doelen stellen, motivatie, keuzes maken, samenwerken en hulp vragen, bewustzijn en toepassen. Door middel van lifestyle- en voedingslessen, sporten, sport oriëntaties en een afsluitende kookworkshop wordt aan de leefstijl van de jongeren gewerkt. Shape richt zich voornamelijk op jongeren in de leeftijd van 12 t/m 19 jaar en hun ouders.

- **KERNgezond van Veld7**

KERNgezond is een integraal concept gericht op gezondheidsbevordering, sportstimulering en normen en waarden. KERNgezond zet zich in om kinderen bewust te maken van het belang van voldoende sporten en bewegen, gezonde voeding en normen en waarden. KERNgezond vindt plaats op basisscholen voor de leerlingen van de groepen 5 tot en met 8. Het concept is uniek door het inzetten van topsporters, die als voorbeeldfunctie voor de jeugd fungeren. Daarnaast maakt het gebruik van een lokale benadering, door samen te werken met onder andere sportverenigingen, de GGD en lokale ondernemers.

- **Community programma's**

Community programma's kenmerken zich door de bottom-up werkwijze waarbij de buurtbewoners betrokken worden en partijen met verschillende achtergronden samenwerken om de gezondheid van een buurt te bevorderen. Effecten op het gebied van leefstijl (bewegen, voeding), BMI, middelomtrek en bloeddruk zijn aangetoond binnen de community interventie Hartslag Limburg.

- **Obesitasproject van dr. Fred Hartgens (MUMC+, Sports Medicine specialist).**

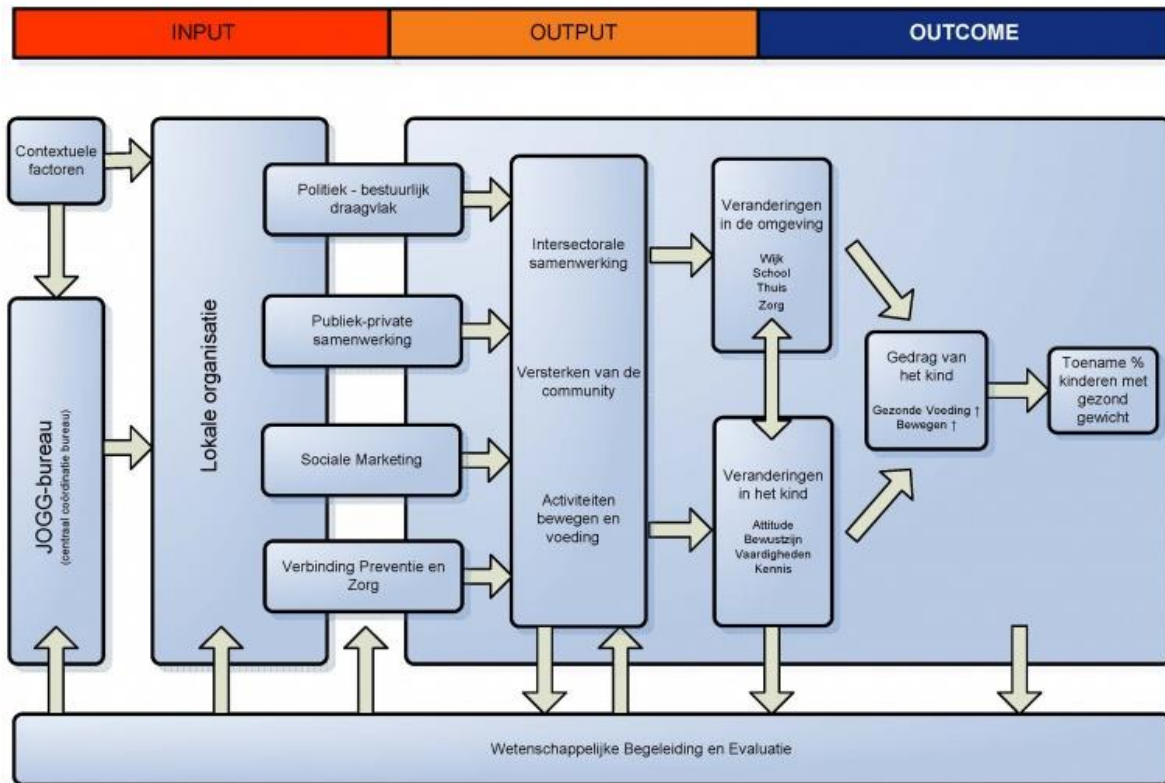
- **Skills4life en KidsXtra van RiskCare.**

Skills4life is een programma voor docenten en mentoren om structureel te werken aan een gezonde sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van leerlingen uit de bovenbouw van het VO en MBO. KidsXtra is een maatwerktraject voor kinderen met een extra zorgvraag, bijvoorbeeld op het gebied van obesitas.

- **Samen voor Limburg**

Vier Betaald Voetbal Organisaties in Limburg (Roda JC, MVV, VVV Venlo en Fortuna Sittard) hebben medio 2013 een intentieverklaring getekend om samen te werken aan een vitale en gezonde samenleving in Limburg. Zij willen hiervoor diverse programma's ontwikkelen en de eigen expertise en faciliteiten hiervoor ter beschikking stellen.

Bijlage 4: Het landelijk JOGG-model

Bijlage 5: Het preventiemodel voor persoonlijke preventie

Bron: Platform voor Personalized Prevention (2010)